

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

May-June 2008

ਜੇਠ-ਹਾੜ ੫੪੦ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 10, Number 5&6

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; 3524 Rocky Ridge Way, El Dorado Hills, CA 95762, USA Fax (916) 933-8020
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Editorial: Two Stigmas on Sikhi.....1
Understanding Japji - 3: The Problem Statement.
By *Karminder Singh Dhillon PhD* 3
Teachings of Sri Guru Granth Sahib,
Sawan Singh Gogia, USA.....6
Punjabis Without Punjabi!, Ishtiaq Ahmed.....7
Punjabi Renaissance, Ishtiaq Ahmed.....9
Sikhs Take French Turban Ban in Schools
to the European Human Rights Court.....10
MPs take credit for Canada's Kamagata Maru apology...11
Operation Bluestar.....12
Tale of Darshan Singh vs Iqbal Singh.....14
**'ਹਰਿਮੰਦਰ- ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ' ਰਾਹੀਂ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।**.....22
ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੱਲੜਬਾਜੀ.....24
ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿਠੀ.....26
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ'.....27
ਕਿਸਮਤ-ਕਰਮ-ਲੇਖ-ਭਾਗ ਬਨਾਮ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ.....28
ਕੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਪਰਮਾਤਮਾ)
ਦੇ ਨਾਂਵ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?.....30

EDITORIAL

TWO STIGMAS ON SIKHI

Pugnacious Polygamist
Iqbal Singh 'Jathedar' Patna Sahib

Twenty Something Punk
'Sant Baba' Ranjit Singh Dhadrianwala

In the last few months Sikh Panth has been 'blessed' by the presence of these two clowns in the public domain. Details about Iqbal Singh's antics appear on pp.14-22 and about Ranjit Singh in this editorial.

Dhadrianwala hit the California jackpot on April 17, 2008 when he landed at the San Francisco International Airport, dressed in bridal white with half a dozen bride's maids in purple in tow. It must have been quite a 'jaloos' since according to the news paper reports people showed up in hundreds, men, women and families, with flower bouquets and garlands in hand, not only from all parts of California but from other states as well. Welcoming party appeared to have been led by freshly minted '*panth ratan*' by Jathedar Vedanti, **S. Didar Singh Bains**, one time Khalistani now Badalite Akali, his perpetual companion **S. Gurnam Singh Pamma**, senior leader of Sikh Youth of America and recently elected member of Fremont Gurdwara's Supreme Council **S. Jaswinder Singh Jandi** and Commissioner **Sri Lahori Ram**, member of the Economic Development Commission of State of California, who used his political connection to promote **Dhadrianwala** by having him honoured by **John Garamendi**, Lieutenant Governor of California. (See the letter on p.2). What was Lahori Ram's interest in promoting Dhadrianwala against the Sikh interests?

But the strangest sight was not the presence of the above named 'pillars' of the community. **They have no qualms.** Nor the multitude of men and women with longing look on their faces. **They are ignorant.** What was really depressing was the presence of the so called '*singh saje hoay*', the ones baptized with *khande-di-pahul* (erroneously called *amritdhari*). Of all the people at least they should be the ones to practice what the Guru, who gave them the *khande-di-pahul*, preached, i.e., henceforth the Granth Sahib is your Guru and *ye shall not genuflect before a dehdhari guru*. Perhaps they should be forgiven their transgression too. Perhaps they were baptized by the likes of Shiromani Sant Mann Singh Pehowewale, now reviled just as surely as Dhadrianwala will be in not too distant a future, a Nanaksaria saadh or one of the Damdami Taksal splinter groups, who do not have a

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Gurpal Singh Khaira, USA

Gurcharan Singh Brar, Canada

Dr. Sarjeet Singh Sidhu, Malaysia

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

This issue of the Sikh Bulletin is only in electronic format being sent to those whose email addresses we have. If you or someone you know would like to receive it please provide the email address. You may also pass it along to those on your email list.

The views expressed by the authors are their own. Please send the feedback and inputs to:
editor@sikhbulletin.com

Our Website: www.sikhbulletin.com

clue as to what Guru Nanak's teachings were all about. Since Vedanti has made the term '*panth ratan*' so cheap and meaningless by conferring it on **Tohra** who over a quarter century of control over SGPC made it absolutely devoid of Sikh practices and compounding his stupidity by conferring it on **Didar Singh Bains** who cannot make up his mind if he is a Sikh or an Akali, it would be fare to confer the title of '*panth ratan*' on all those who showed up at the SFO airport to welcome Dhadrianwala, by the power vested in me by me, **since not one of them deserves to be called a Sikh.**

In 1945 my father, who was a baptized Sikh, had invited a SGPC sponsored jatha of *panj piaras* to baptize people of our small village and the surrounding villages in Ganganagar district of the then Bikaner State. It is highly unlikely that the SGPC still engages in such activity. This activity now seems to have become a bragging right of the pseudo sants and an excuse for their promoters. It is also some times used as a political cudgel against one's opponents as was the case, during 'Jathedar' Ranjit Singh's 'reign', against the ministers in Badal's government and Justice Kuldeep Singh when his appointment as Chairman of World Sikh Council was opposed.

We urge you to go to the following site to see for yourself an excellent short documentary on Dhadrianwala prepared in Canada. He does not even have the common decency to give his full attention to the people who come to genuflect before him. **His one hand is busy twisting his moustache and the other holding his telephone which is constantly in use. He needs to sprout a third hand to bless his followers.**

Hardev Singh Shergill

Push CTRL and click to go to the link:

[Truth Behind Ranjit Singh Dhadrian wala
http://video.google.com/videoplay?docid=7652617679580361305&q=dhadrian&ei=m-gYSN-NG6jk4AKzjNjqBg](http://video.google.com/videoplay?docid=7652617679580361305&q=dhadrian&ei=m-gYSN-NG6jk4AKzjNjqBg)

The following letter was delivered to the Lt. Gov. once we found out the fast one pulled by Lahori Ram. Some day John Garamendi will be the Governor of California. We wanted to make sure the history does not repeat itself.

Lieutenant Governor John Garamendi
May 13, 2008
Attn. Becky Franzoia
State Capitol
Room 1114
Sacramento, CA, 95814

Dear Ms. Becky

It was my privilege and pleasure to talk to you earlier today about my concern at the honor bestowed by the Lt. Governor on the so called 'Sikh Holy Man' who goes by the name of '**Sant Baba Ranjit Singh Dhadrian Wala**'. How ironic that

this man is from the same cult and of same age as '**Sant Baba Amar Singh**' when he first came out of India in 1960's via Malaysia, Singapore, UK and Canada and swindled me in 1993 in Roseville, California. The fact that this Thug got honored is not the fault of the Lt. Governor but that of people like California State Commissioner **Lahori Ram and Didar Singh Bains** of Yuba City who engineered it... whose mission is to make sure that Sikhs in USA, rest of the Diaspora and in India, remain divided, that their leadership, both in India and in Diaspora, is always controlled by the Indian Establishment and the Sikh religion is slowly but surely distorted. That has been our story since 1947 when India and Pakistan became independent and Sikhs became homeless. By the time Indian Constitution got drafted in 1950, Sikhs as a distinct religious group became history. Indian Constitution dubbed us Hindus.

There is no place in Sikhism for people like '**Sant Baba**' **Ranjit Singh Dhadrian Wala** and '**Sant Baba**' **Amar Singh**, nor do they preach the true tenets of Sikhism. Just as Buddhism, originating in India, as alternative to caste dominated Hinduism, eventually became indistinguishable from Hinduism, the history is repeating itself in case of Sikhism.

What has happened is too late to reverse. All the pictures of him being honored are on the U Tube: www.youtube.com/watch?v=j5tpCt6Juz0&feature=related - 78k - for the entire Sikh community in Diaspora and in India to see. That translates into **MONEY...** His first weekend in this country at **Fremont Gurdwara** reportedly netted him **\$143,000.00**. The congregation was never told of the amount collected. Very few people know how that is going to be divided but he is sure to take back to India six figure sum, tax free here and tax free in India, that he will have to share with his handlers there; Indian Customs are forbidden to question these Holy Men as to how much money they are bringing in because during election time they tell their followers who to vote for. His second week end appearance was at **Bradshaw Road Gurdwara in Sacramento**. Since I do not have an inside source there, I may not find out how much he collected.

In 2005 this 'holy man' was hounded out of British Columbia, Canada and letters went out to Canadian and Australian Governments to cancel his visas. My attempts at denying him US visa were obviously unsuccessful since he is here. Once a visa is issued it is very difficult to have it cancelled especially when official Indian Govt. policy is to encourage overseas visits of such characters. Amar Singh had fraudulently received five US Green Cards through me in 1994, one for himself, one for his mistress, two for his children from this mistress and one for the man she was shown as married to because Amar Singh was presenting himself as celibate. During my year long law suit when I

discovered his fraud and wanted to revoke his Green Cards, especially since he had subsequently received British citizenship with the help of the Indian Ambassador in London, I failed to persuade the INS to revoke them. Reason given was manpower shortage to pursue such cases. Amar Singh is still free to swindle Americans.

This request is meant to thwart any future incidents of State of California honouring ‘Sikh Holy Men’.

Sincerely,

Hardev Singh Shergill

Attachments:

1. Exhibits A1-A4 from the Panjabi News Papers and U Tube.
2. Exhibits B1-B4 from Dhadrian Wala website.
3. Exhibits C1-C5 Dhadrianwala’s 2005 visit to Canada and its repercussions.
4. Exhibits D1-D3 details of my experience with ‘Sant Baba’ Amar Singh from www.rickcross.com ; Indian Weekly ‘The Week’ of October 25, 1998; and the Sacramento Bee of May 26, 1995.

*****

UNDERSTANDING JAPJI - 3: THE PROBLEM STATEMENT.

By Karminder Singh Dhillon PhD (Boston), Kuala Lumpur, Malaysia.

[Part 1 appeared in Nov.-Dec. 2007 and part 2 in March-April 2008 issues]

In the previous article, I attempted to establish that the beginning *pauree* of *Japji* captured the Basic Question of the *Banee*. I further suggested that because of the nature of *Japji* – it being a ‘title’ or ‘summary’ *Banee*, the basic question of *Japji*, was also the fundamental issue of *Sri Guru Granth Sahib Ji* (SGGS) and of the Sikh faith.

In layman’s terms the Basic Question is the “What” question. “What is *Japji* about?” “What is the SGGS concerning?” and “What is Sikhi regarding?”

This basic question is worded succinctly in the first *pauree* of *Japji* as “*Kiv Sacheara Hoeay, Kiv Koorey Tutey Paal.*” It is followed with two supplementary questions in *pauree* four. “*Fir Kay Agey Rakheay, Jit Disedy Darbar,*” And “*Moho Kay Bolan Boleay, Jit Suney Dharey Pyaar.*” All three questions are central to *Japji*, SGGS and Sikhi. They run through the 1430 pages of SGGS, albeit in a variety of forms, and the answers form the subject matter of the SGGS.

In this article, I shall attempt to deal with *Japji*’s Problem Statement. Every major work that is of value; every thesis that is of significance; every idea that is of substantial worth; and every invention that is of meaning begins with what in

the scientific, knowledge and philosophical world is termed a ‘statement of the problem’ or the ‘problem statement’.

In layman’s terms, the problem statement is the “Why” statement. It is a crucial part of every idea that aspires to become reality. It is a critical portion of every knowledge that hopes to be practical. It is further a vital aspect of every discovery that wishes to be embraced by mankind. Every successful and widely accepted invention or discovery, for instance, had a “why” behind it. The “why” was in any of the following forms: there was a problem that needed fixing; an existing device was not solving a certain difficulty; a new need had come about as a result of change; there existed a desire to improve a certain method that was poorly functioning or broken; or simply that an unexpected predicament had come about. The bigger and more urgent the “why” of an invention, the more successful and relevant it is expected to be. For every one invention that we know is successful, there are thousands that never make it to the supermarket shelves. Reason: their inventors did not appreciate the significance of the problem statement or “why” of their inventions. The result: inventions that had no need and no use to anybody; akin to wasting time fixing things that weren’t broken in the first place, or providing solutions to non-existent problems.

So the problem statement of the recently invented revolutionary drill that is now digging the scores of oil wells ten miles below the sea bed in Alaska is roughly as follows:, all existing oil wells were 6 miles or less deep, all existing drills had a 6 mile depth limit, existing oil wells were quickly drying up, new discoveries of oil were all located deeper than 6 miles, the world needed more and more oil and alternative fuels were not expected to replace oil for decades to come. In the absence of any of these profound and urgent facts, truths and realities, the 10 mile-deep digging drill would be sitting in the inventor’s backyard and not churning the Alaskan sea bed extracting ‘black gold’ and turning nature’s gift into energy for mankind.

So, if one accepts that Guru Nanak’s *Japji*, the 1430 page SGGS and Sikh philosophy constitute major revolutionary work that are of value; contain findings that are of immense significance; constitute spiritual realities that are of worth to humanity; and take the form of a spiritual invention that had real practical use and meaning to mankind; then the problem statement must be profound and urgent indeed.

“Why did Guru Nanak and his *Japji* need to come into being? Why did the 1430 page monumental SGGS exist? Why did Sikhi come into presence? Not appreciating these “whys” is the reason why Guru Nanak, His *Japji*, the SGGS and Sikhi are sitting in the spiritual backyards of many “Sikhs” and not churning out heavenly diamonds in the Alaskan Sea within one’s inner spiritual depths.

The “whys” of the preceding paragraph have been answered aplenty, one could argue. During every *Niranghari Gurburab* for instance, we are treated to *katha* in our *gurdwaras* of the reasons why Guru Nanak came into being. But this discourse (and that found in many *dharmik* publications as well) is framed exclusively within historical, social and political realities of the 1469 period. This was a period of monumental oppression, epic injustice; larger than life hypocrisy, mass suffering etc, and Guru Nanak had come as a response to these defects. *Vaar 1, Pauree 23* of Bhai Gurdas Ji is often quoted in this context: *Sunee Pukar Dataar Prabh, Guru Nanak Jug Mahe Pathaiya...Kal Taaran Guru Nanak Aiya.*

[The Benevolent Lord heard the cry (of the masses) and sent Guru Nanak...Guru Nanak came as the savior].

The historical, political and social realities cited are true, and indeed Guru Nanak and the *Banee* of SGGS addresses them. But to frame the “whys” of Guru Nanak’s coming, his *Japji* and *Sikhi* largely in such terms is, in my view grossly limiting: as limiting as trying to frame an ocean within a mug. I say so in light of the following five critiques to such a line of thought:

First, if Guru Nanak and *Sikhi* were mainly intended to address historical, political and social ills, then both the Gurus and *Sikhi* are being relegated to a political and social movement. **Second**, if indeed, the Gurus and *Sikhi* were addressing historical realities, then the relevance of *Sikhi* is also historical and hence time-bound. It was relevant then, but not now, or will cease to be relevant at some point. **Third**, political injustices, oppression etc have remained constant – only changed form and style every now and then. The cruelties of the Mughal *raj* were continued on by the British colonial rulers, albeit using more refined methods; and institutionalized, or perfected as some would argue, by the post independence government of the nation, using even more sophisticated instruments. **Fourth**, the argument betrays a lack of distinction between core and peripheral; between the nucleus and tangential; and between what is crucial and what is merely on the side-lines. Guru Nanak’s core was spiritual, his nucleus was Godly, and what was crucial to him was the human soul. Therefore, His “why” has to be framed in spiritual, Godly and human-soul related terms and not any other. **Fifth**, as explained in subsequent paragraphs below, the *Vaar* of Bhai Gurdas Ji is being misrepresented.

But the foremost critique against the framing of “whys” of Guru Nanak’s coming, his *Japji* and *Sikhi* in purely historical, political and social terms is that such framing misses the entire point completely and wholesomely. And wherein lays the entire point? Where else but in *Japji*? *Japji*’s problem statement has to be within *Japji*. And because *Japji* is the title *Banee*, its problem statement would

be that of the SGGS and *Sikhi* too; though it will be stated in many novel ways in other *Banees*. And because *Japji* is the essence of Guru Nanak’s mind and soul, the “why” of Guru Nanak’s existence would be found in the verses of *Japji* as well.

And that is where, I believe, Bhai Gurdas Ji got his inspiration and then went on to capture it in his own *Vaar* – *Guru Nanak Jug Mahe Pathaiya*. [*Vaar 1 Pauree 23*] Translation: And Guru Nanak was gifted to the world.

The *Japji* begins with a powerful and prevailing *salok*: ***Aaad Sach Jugaad Sach. Hai Bhee Sach, Nanak Hosee Bhee Sach.*** This *salok* is a direct, forthright, unswerving and upfront description of the God in Whose service and command Guru Nanak came into being. The word “**Sach**,” because it is used four times in this short *salok* of 11 words and because it is the ONLY direct description of God in the *salok* (all the other words describe time or periods) becomes the nucleus of Sikh philosophy. An *indirect* description of God arises when considering the structure, flow and order of the time phrases (*Aad, Jugaad, Hai Bhee, Hosee Bhee*) that are used so deftly by Guru Nanak. Weaved together as beads of a single rosary, these time phrases provide us the description of Timeliness or Having an Existence Beyond Time. These two (*Sach* and Existence Beyond Time) combine to produce the primary word for God in *Sikhi*, namely *Satnam*. The word “*Sat*” is both the Sanskrit version of “*Sach*” (truth), and shortened Punjabi from “*Satya*” (power or force). *Naam* (shortened from *Naamana / Naam-walla* embodies all pervading existence). The root of *Satnam* is still *Sach*.

This *salok* is infinitely commanding of the Truth as Guru Nanak saw it. Never had so much been said in so few words about something so much beyond words. Only Guru Nanak’s spiritual genius and devotional brilliance has the ability to encapsulate an ocean so limitless in a mug so as to bring it within human grasp. And only Guru Nanak’s unassailable courage can authoritatively and commandingly declare the Truth as such. This is what Bhai Gurdas Ji means in his *Vaar* [*Vaar 1 Pauree 27*]. Line 3 reads: *Singh Bukey, Mirgavli Bhanee Jaye, Na Dheer Dharoa*. The coming of Guru Nanak was like the roar of a lion; a roar that shattered the complacency of the *Mirgavli* (timid deer); a roar that shot a powerful rush of adrenalin into the *Mirgavli*’s veins causing the flock to surge.

Guru Nanak’s *Japji* thus begins with a spiritual roar and thunder that is the opening *salok*. The Guru’s momentous declaration of God is immediately followed by an equally earth shattering, bold and courageous pronouncement of the intrinsic and most basic problem of human spirituality in *Pauree One*. Just like the roar of a lion is followed by a rush of adrenalin, *Pauree One* describes the problem statement of

human spirituality in such a way as to produce the surge of spiritual adrenalin in the reader. The surge wakes humanity out of its spiritual complacency and surrender. Just like a flash of lightning is followed by thunder, *Pauree* One produces a powerful and illuminating flash of the reality of the spiritual problem. Or as Bhai Gurdas Ji puts it in *Vaar 1 Pauree 27* Line 2: *Jion Kar Suraj Nikleya, Tarey Chupey Andher Paloa*. As the mighty sun arose, the stars faded and darkness dispersed.

No words are minced, no apologies milled and no euphemisms contemplated in this first *Pauree*.

Sochey Soch Na Hovae, Jey Sochee Lakh Vaar.
socY soic n hoveI jy socI lK vwr]

Chuppey Chup Na Hovae, Jey Laye Rahan Liv Taar.
cupY cup n hoveI jy lwie rhw ilv qwr]

Bhukhian Bhukh Na Utaree, Jey Bannha Pureean Bhaar.
BuiKAw BuK n auqrI jy bMnw purIAw Bwr]

Sahis Sianpa Lakh Hohe, Tan Ek Na Challai
Naal.
shs isAwxpw lK hoih q iek n cIY nwil]

God was The Pure Truth (*Aaad Sach Jugaad Sach...*) but this Truth remained illusive and beyond fathom (*Soch Na Hovae*) despite contemplating on countless (*Lakhs*) existing truths. The objective of mankind was spiritual unity (*Liv Taar*), but this pensive and contemplative unity (*Chup*) has become drowned in the disquiet, din and clutter of background noises (of existing truths). The journey towards *Aad Sach* was supposed to bring about absolute contentment, but self-indulgence (*Bhukh*) prevailed (*Na Utaree*) and what has been acquired (*Bannha*) (while walking along existing truths) is a heap of insatiability and discontent (*Pureean Bhaar*). The journey towards *Aad Sach* is enlightening, and existing truths (*Sahis Sianpa*) have generated a myriad of knowledge (*Lakh Hohe*) yet the spirit and soul of mankind does not possess a single meaningful or useful (*Ek Na Challai Naal*) illumination within. There is still darkness deep within the inner recesses of the human soul.

This, in essence is the problem statement of Japji, of SGGS and Sikhi. This is the “why” of Guru Nanak and everything that followed. This is the cry (*Pukaar*) that mankind made to God. This is the *pukaar* that moved God, that resulted in the coming of Guru Nanak and referred to by Bhai Gurdas Ji in *Vaar 1, Pauree 23 Sunee Pukaar Dataar Prabh, Guru Nanak Jug Mahe Pathaiya...Kal Taaran Guru Nanak Aiya*. [The Benevolent Lord heard the cry (of the masses) and sent Guru Nanak...Guru Nanak came as the *Taaran-har*]. The word used by Bhai Gurdas is *Taaran*. This word is never used in a social, political or historical context. It is reserved

exclusively for spiritual usage. It appears some 42 times in the SGGS in relation to human life and the function of the Guru. It literally means the “crossing over” from one end of a body of water to the other without drowning in the process. Life is referred to as an ocean repeatedly in the SGGS. For instance, SGGS page 13 has a verse by Guru Arjun:

pwvk swgr AQwh thir mih qwrhu qwrnhwry .

Through the countless waves of the ocean of fire (human life), please, carry us across and save us, O Savior Lord

Bhagat Nam Dev’s *pukaar* for instance (SGGS page 873) reads

mo kau qwir ly rwmw qwir ly] mY Ajwnu jnu qirby n
jwnau bwp bITulw bwh dy] 1]

Ferry me across, O Lord, ferry me across. I am ignorant, and I do not know how to swim. O my Beloved Father, please extend Your arm.

The statement of the problem (as derived from Japji) can thus be summarized as follows. The objective of human spirituality is to search, discover and then unite with *Aad Sach, Jugaad Sach*. There existed prevailing truths, belief systems, and methods that have, along the way lost it to the extent of taking the spiritual traveler on a journey to no where or worse, to un-intended destinations. Mankind had thus lost hope and abandoned the spiritual journey all together. Humanity was thoroughly disillusioned and had surrendered. The ultimate result of such a state of affairs was a spiritual calamity of catastrophic proportions. There was therefore a need to restate The Truth as it was, to reform the existing truths, and to plod mankind into returning to the largely abandoned but correct path of spirituality. This required someone who was connected to The Truth and had the courage to call a spade a spade. Guru Nanak had these qualities. This is the “why” of Guru Nanak’s coming – to put derailed spirituality back on track in order to stop the calamity of disillusionment in its tracks.

Such is the “why” of Sikhi. This is why *Gurbani* is unique to the extent that it is respectfully called “*Sarab Sanjhi*.” It is common to the entire mankind. For the Sikh, it has a whole store of Truths that are new, novel and original. For believers of prevailing truths *Gurbani* aims to reform his or her belief system to take existing truths back to the original Truth that was lost along the way. Nowhere are believers of existing truths advised to give up their belief systems. *Pauree 27* of Japji for instance admonishes the Yogi, not by advocating that he discard his emblems (*mundra, jholee, bhiboot, khintha, dunda* etc), but by telling him to return to the original truths of each of his emblems. The SGGS on page 1350 says “*Ved Kateb Kaho Mat Jhuthy, Jhootha Jo Na Vicharey.*” Translation: The (four) Vedas, and (four also) Books of the East (Bible, Book of David, Torah and

Koran) are not false. False are those who do not contemplate. So the falsity has come about as a result of mis-contemplation and mis-interpretation (both intentional and otherwise) that has, over the years become institutionalized and accepted dogma. Guru Nanak says (SGGS page 1153) *Ved Kateb Kareh Kia Bapurey, Neh Bujhe Ek Eka*. What can the poor holy books do, if one refuses to get to the One Truth? Truth has become stranger than fiction in the process of its interpretation; and the fault is not with the books and their truths. So Guru Nanak's panacea is to *not* throw the baby out with the bath water. Bhai Gurdas Ji captures this uniqueness in Vaar 1, Pauree 27.

Satagur Nanak Pargetiya, Mitee Dhund Jug Chanan Hoa.
Guru Nanak's coming was like the rising of the mighty sun. The mist (Dhund) vanished and light appeared.

Jion Kar Suraj Nikleya, Tarey Chupey Andher Paloa.
As the mighty sun arose, the stars faded and darkness dispersed.

Note the use of the words *Dhund* and *Tarey* to refer to prevailing belief systems. He could have said "[*Mitiya [Andhera]*], instead of "*Mitee Dhund*." *Andhera* entails darkness or absence of all light while *Dhund* is a situation where there is *some* light, enough to make some people want to walk the journey, but never sufficient to prevent a traveler from getting lost. The choice of the word "*Tarey*" is also spiritually brilliant. The stars after all existed well before the sun was created. Most of them are bigger and mightier than the Sun. Secondly, when the sun rises, the stars do not vanish or destruct – they simply fade into the background. In other words, the mighty stars stand where they are, but get overshadowed by the more illuminating sun.

As argued previously, the four lines in Pauree One are summary statements or title statements. The detailed explanations are found in a number of *Banees* in the SGGS. *Assa Di Vaar* contains a simplified version of the spiritual problem of Verse 1 and 3 of this *Pauree*. Guru Nanak composed two *Banees* in *Ramkli Raag* namely *Oangkar* (SGGS page 929) and *Sidh Ghost* (SGGS page 838). Both contain a comprehensive discourse with *Yogees* and *Puratan Matees* (Literally: Old Hinduism). This conversation focuses on the prevailing truths, beliefs and methods of these two faiths. Kabeer's *banee* is particularly illuminating regarding followers of the Bible, Torah, Book of David and Koran.

Having dealt with the Basic Question (**What** is *Japji* all about) and the Problem Statement (**Why** the need for *Japji* in the first place) it now remains to deal with the subject matter of *Japji*. As stated in previous articles, the rest of *Japji* raises – again in very conceptual terms, and again in title and summary form – what I call the core issues of *Sikhi* and SGGS. Each of these issues is raised in four-*pauree*

combinations, and the forthcoming articles in this series of Understanding *Japji* will aspire to elaborate on the core issues in sequence.

Note: Comments and questions may be directed to the writer at dhillon99@gmail.com - Editor
*****

TEACHINGS OF SRI GURU GRANTH SAHIB

Sawan Singh Gogia, USA

Sri Guru Granth Sahib guides the people of the universe not only in spiritual, but also in worldly affairs. All the hymns in SGGS show fundamental unity of all religions and preach us the things that are meant for the whole mankind without any distinction with regard to color or creed. I am quoting a few sacred hymns from SGGS to prove my point. (Page of SGGS is given at the end of translation every hymn.)

Sri Guru Granth Sahib lays emphasis on the **shared communal experience and path of aloofness and renunciation is abjured**. One of its hymns says:

*Oh man, why do you go to forests in search of God?
He is Omnipresent,
but ever detached and dwells within you. (P.684)*

About **adultery**, Guru Arjan Dev has written in one of his hymns:

Ravishing another's woman is equivalent to the company of a venomous snake. (Page 403)

Its teachings warn us against **anger and lust**. One of the hymns says:

Wrath and Lust destroy body as borax melts the gold. (Page 932)

One of the prominent features of the teachings of SGGS is its **compassionate and humanitarian attitude towards the fellow human being** without caring for the **caste or creed**. In one of his hymns, Bhagat Kabeer says:

First God created His light and by His omnipotence made all the mortals. From God's light came the whole world. Then who is good and who is bad? (Page 1349)

Guru Nanak Dev also agrees in a sacred hymn:

The same light (of God) pervades all.

It is His light that lights all the hearts. (Page 13)

Teachings of SGGS lay great stress on good **character and honesty**. It says:

Everything is inferior to truth, but truthful living is superior to all. (Page 62)

Guru Nanak says:

To deprive one of one's right is like eating a Swine (for the Musalman) and cow (for the Hindu). The guru and the spiritual guide will stand surety only if man does not usurp others right. (Page 141)

SGGS also teaches us art of **sweet conversation**. One hymn says:

Nanak says that by speaking unpleasant words one's body and mind become inspid, one is called foul-mouthed and one's reputation becomes indifferent.

(Page 473)

The extinction of ego or self is the cornerstone of its teachings. In Sukhmani Sahib, a masterpiece of the 5th Master it is said:

Goodness does not touch him who claims to be good. (Page 278)

SGGS teaches us that **every body has the same God**. It says:
Hindu and Muslims have the same One god. (Page 1158)

SGGS reveals the **bad effects of greed** and says:

Greed ruins mankind as moss ruins the water.
(Page 967)

SGGS teaches us **to be humble and not boast**. A hymn says:

He who considers himself low is counted the highest of all. (Page 266)

Guru Nanak Dev has written in a sacred hymn:

Nanak seeks the company of those who are the low caste among the lowly, rather the lowest of the low. He has no desire to rival the lofty. (Page 15)

Teachings of SGGS **condemn hypocrisy** in the following hymn:

Mere bowing down the head is of no avail if the heart is impure. (Page 470)

In this hymn, SGGS teaches us **to give up jealousy and the habit of slandering others**.

Abandon jealousy and slander of others. (Page 1026)

Selfless service is preached in the following lines from Sukhmani Sahib written by the 5th Master.

He who serves without desire for reward attains to the Lord. (Page 286)

SGGS **condemns the bad custom of Suttee** which was prevalent those days and still is in practice in some parts of India. It says:

A Suttee is not one who burns herself on the pyre of her husband. Nanak! A Suttee is one who dies with the shock of separation. (Page 787)

Guru Nanak has also drawn our **attention to the plight of Women** who were neglected for centuries. In Assa Di Vaar, He writes:

If one woman dies, we seek another; through the women are the bonds of the world. Why do we call

her inferior, who gives birth to the kings? (Page 473)

It is also written:

From the women is born women. There is none without women. Guru Nanak says, only the True Lord is without women. (Page 473)

Macauliffe, a well known translator of SGGS into English more than 100 years ago, has rightly remarked in the preface of his book **The Sikh Religion Vol. 1** on page 12:

"Unlike the scripture of other creeds, Sikh scriptures do not contain love stories or accounts of wars waged for selfish considerations. They contain sublime truths, the study of which cannot but elevate the readers spiritually, morally and socially. There is not the least tinge of sectarianism in them. They teach the highest and the purest principles that serve to bind mankind with the ambition to serve his fellow men, to sacrifice and die for their sake"

The best way to celebrate the 300th anniversary of the coronation of Granth Sahib as Guru by Guru Gobind Singh (Gur Gaddi Divas) is that we, the followers of SGGS, should fully understand and act open the teachings of SGGS so that others should follow our way of life.

*****

PUNJABIS WITHOUT PUNJABI!

Ishtiaq Ahmed, Singapore
Saturday, May 24, 2008

<http://www.thenews.com.pk/print1.asp?id=114406>

For quite some time now reference is being made on both Pakistani and Indian Punjabi Internet networks to a UNESCO report that allegedly predicts that in the next 50 years the Punjabi language will become extinct. I have tried in vain to get hold of the report to make sure it is not a hoax. My dear friend, Sardar Gobind Tukhral, has assured me that some such a report did appear, which warned that many languages were fast disappearing. Languages threatened with extinction are spoken by miniscule tribes whose members are dying out or being assimilated into the mainstream. However, this explanation cannot apply to Punjabi.

Demography and power -- political, economic and military - do not suggest that the Punjabis are by any means a weak nationality or ethnicity. Consider the fact that some 100-120 million human beings can be classified as ethnic Punjabis. Punjabi is an Indo-Iranian language within the larger family of Indo-European languages. The Punjabi people are a mixture of perhaps one of the most varied ethnic pool in the world, as Punjab has been receiving waves and waves of people entering the subcontinent from the north-western

mountain passes, as well as smaller movements from the south and east of the subcontinent towards this region.

The current breakdown of the Punjabi people is roughly like this: Eighty million Punjabis live mainly in Pakistan's western Punjab and constitute 55 percent of its total population; 30 million in India, mainly in Indian eastern Punjab but with a strong presence in Haryana and the greater Delhi region. Roughly, that translates to three percent of the total Indian population. Some 10 million are dispersed outside the Indian subcontinent, with strong presence in Britain, North America, Southeast Asia (nearly 130,000 Sikhs in Malaysia alone) and the Middle East. In terms of religious affiliation, some 54 percent are Muslims, 29 percent Hindus and 14 percent Sikhs. A three-percent minority is Christian.

With regard to power, the situation is even more dramatic. Pakistan is virtually a Punjabi state in terms of political, military and, now, even economic power. On the other hand, while in India Punjabis are a small minority they are one of the most prosperous nationalities, East Punjab being one of the top three big states enjoying the highest per capita income. The Indian military has a disproportionately larger number of Punjabis, especially among officers.

Three Indian prime ministers -- Gulzari Lal Nanda, Inder Kumar Gujral and Dr Manmohan Singh -- can be classified as bona fide Punjabis, while the mother of Jawaharlal Nehru was not only a Punjabi but from Lahore. Two Nobel Prize winners have been Punjabis: Professor Hargobind Khorana from India and Professor Abdus Salam from Pakistan. When it comes to Bollywood and Lollywood as well as cricket and other sports, Punjabis are conspicuous in all these branches of public life. Given such favourable data, how do we explain the rapid decline of the Punjabi language?

We need to understand this in terms of both historical and contemporary contexts. With regard to the historical explanation, it is to be noted that Punjabi never attained the status of state language of a sovereign state at any point in time and remained the language of the common people. However, between the 16th and first half of the 19th century Punjabi culture flourished as the Sikh Gurus, Muslim sufis and the Hindu bhagtis ventilated their anti-establishment messages in a strong Punjabi idiom. However, when the only son of the soil, Maharaja Ranjit Singh (1799-1839), founded a kingdom in this region, official communications continued to be conducted in Persian.

After the annexation of Punjab by the British in 1849, they decided to introduce Urdu as the state language as it was already in use in other territories under British control. It was also felt that urban Punjabi was a close kin of Urdu and Hindi. This is, of course, true and there is no reason not to

acknowledge this affinity. In any case, Punjabi never received the patronage of the state. The first modern Punjabi dictionary was produced in the mid-19th century by Christian missionaries based in Ludhiana.

The first half of the 20th century found the communal virus infecting Punjabi identity. Ironically, the first provocation came from the Sikhs, when Bhai Vir Singh (1872-1957) began to insist that the Punjabi language was the exclusive preserve of the Sikhs. Not surprisingly, both Hindus and Muslims who had strong cultural links with the rest of India began to assert that their "mother tongue" was Hindi and Urdu, respectively. Such communalisation culminated in the partition of India in 1947, which in reality was the partition of Punjab and Bengal. The partition of Punjab took place over the bodies of 800,000 to 1,000,000 Punjabis. The veteran Indian journalist Rajinder Puri captured the agony of the Punjabis in the following words:

"After partition the Punjabis disappeared. In West Punjab they became Pakistanis. In East Punjab they became Hindus and Sikhs. They also became Akalis and Congressmen, Arya Samajists and Jan Sanghis. Never Punjabis."

This was written in 1985. One can expand on this process of fission and say that the Pakistani Muslim Punjabis became Sunnis, Shias and Ahmadis, and from time to time one hears also about them becoming Saraiki-speakers and Potohari-speakers in opposition to the Lahori-speaking Punjabis, while in India, besides the Hindu-Sikh distinction, the Sikhs went on to distinguish themselves as Khalsas and other sects.

In Pakistani Punjab, Punjabi continued to be degraded as an inferior language, and if ever a case of self-inflicted cultural suicide, or rather genocide is to be taken up by the Security Council (under the UN Convention on Genocide cultural genocide is considered a major crime against humanity), it will be the sui generis mistreatment by the Punjabi ruling elites of Pakistan of their own mother tongue. The situation is better in Indian Punjab because Sikh identity is inseparable from the Punjabi language and Punjabi is the official language of that province, but Hindi and English are encroaching upon Punjabi as Sikh peasants become urban dwellers and develop unorthodox lifestyles.

In the next article we will review what can be done to restore Punjabi to its proper status among the living languages of the world. To fight the uphill battle for Punjabi we would need the help of all Punjabis.

The writer is a professor of political science and a visiting senior research fellow at the Institute of South Asian Studies (ISAS), National University of Singapore. Email: isasia@nus.edu.sg

*****

PUNJABI RENAISSANCE

By Ishtiaq Ahmed

Saturday, May 31, 2008

<http://www.thenews.com.pk/print1.asp?id=115719>

My essay last week "Punjabis without Punjabi" (May 24) evoked very strong emotions – mostly full of enthusiasm to do something to ascribe respectability to the Punjabi language. Before I present some ideas on that theme, a few corrections are in place with regard to basic data.

My colleague at ISAS, Dr Sridharan, pointed out that the figures of 54 percent Muslims, 29 percent Hindus and 14 percent Sikhs refer to the 1941 Punjab census, which included the predominantly Hindi-speaking areas of the Ambala division of pre-partition Punjab inhabited mainly by Hindu Jats. If those areas are subtracted, then the percentage of Muslim Punjabis should be greater than 54 percent, while Sikhs probably are greater in number than Punjabi Hindus. In my opinion, however, there is another angle to this. Pakistan's 1981 Census shows Saraiki as a different language and not a dialect of Punjabi. It returns 48 percent as Punjabi-speakers and nearly 10 percent as Saraiki-speakers. Counting this way, the number of Punjabi-speaking Muslims should go down.

Another friend, Moni Chadha, was of the opinion that if the Jammu Hindus and some from Himachal Pradesh who speak Dogri (a dialect of Punjabi) are included, then probably Punjabi Hindus and Sikhs are equal in numbers. I think someone should look into these figures and update us with more accurate statistics. Also, some Sikh friends pointed out that one Indian president has been a Punjabi: Giani Zail Singh (1982-1987).

The problem of identity is most tricky and in the social sciences we are still struggling to understand this phenomenon. My own take is that identity is always multidimensional and people adjust and respond according to circumstances. The tragedy of many of us is not that we cannot distinguish between religious affiliations and our linguistic and cultural roots. We all speak Punjabi but are not literate in it. I cannot read the Gurmukhi script that is used in Indian Punjab, and with considerable difficulty read the Persian script (these days called Shahmukhi). For someone like me who has lived most of his life outside Punjab but wants to learn Punjabi, nothing is more attractive than to want to do it in a script that helps him follow what Punjabis are thinking in both Punjabs as well as globally. The Roman script would be the easiest to begin to read and write in Punjabi. Natasha Shaikh, a student at Toronto University, Canada, expressed the same preference for the Roman script.

Learning Punjabi in Roman script would by no means render Gurmukhi and Shahmukhi redundant. The Turks, Malaysians and Indonesians use the Roman script while Bengali Muslims

use the Bengali script deriving from Devanagari. I see no reason why Muslim, Hindu, Sikh, and Christian Punjabis cannot begin to communicate with one another in the Roman script. They speak a common language but have no common script to relate to each other.

In my essay I argued that Punjabi has never been the language of an independent sovereign state, though in Indian Punjab it is the official language. This can be considered an advantage in the 21st century as it frees us from impossible political adventures. The second half of the 20th century was the era of decolonisation and creation of nation-states in Asia and Africa, with tightly demarcated international boundaries and border controls. They replaced the earlier frontiers and borders that loosely indicated the realm of different rulers. Pakistan and India came out of the logic of such territorially-demarcated nation-states.

The 21st century is going to be a movement in the opposite direction. International boundaries between states, especially in the same region, will become less and less functional and more and more symbolic, because trade and commerce will set in motion processes that will require the movement of capital, goods and people on a grand scale. Moreover, the need for cooperation on the environment, water resources and so on will render autarky unworkable. Regional integration is bound to come and it will be irreversible.

Given the history of 60 years of mutual antipathy and hostility, India and Pakistan are not going to become friends easily or quickly. Whenever that happens, it will have to be preceded by Punjabis on both sides and in the Diaspora playing their historical role in building trust and solidarity. As the most globalised of all South Asian nationalities, Punjabis are placed in a strategic situation to uphold cosmopolitanism and internationalism. Therefore, we would need a Punjabi idiom, vocabulary and script that are commensurate with regionalism and globalism.

The Punjabi renaissance must pick and choose from the variegated and contradictory legacies and heritages that have devolved upon us in the historical process. We need to discuss freely and frankly what is good in our heritage and what is bad, and expunge from our lives those aspects of our heritage that have justified oppression of one sort or another. All this presupposes that a strong and vibrant Punjabi intellectual movement is in place to lead the Punjabi renaissance.

The Academy of the Punjab in North America (APNA), under the very able leadership of Safir Rammah, already provides classical and contemporary Punjabi writings in both Shahmukhi and Gurmukhi scripts. APNA's journal, Sanjh (Common Bond), launched last year simultaneously

from Lahore and Ludhiana, is a pioneer in connecting the two Punjabs. APNA also advises on software tools and programmes to enable translations into the Roman script. We need many more such initiatives but also concerted efforts to write in Roman to effect an efflorescence of Punjabi culture that is inclusive and not exclusive. The writer is a professor of political science and a visiting senior research fellow at the Institute of South Asian Studies (ISAS), National University of Singapore. Email: isasia@nus.edu.sg

*****

SIKHS TAKE FRENCH TURBAN BAN IN SCHOOLS TO THE EUROPEAN HUMAN RIGHTS COURT

JUNE 4, 2008

London, UK - UNITED SIKHS lawyers announced today that they filed a legal challenge last Friday to the French law which banned the turban in public schools in 2004. The cases before the European Court of Human Rights (ECHR) in Strasbourg will be the first against France since it passed a law in March 2004 banning the wearing of conspicuous religious signs, including the Sikh turban, in public schools.

Mejindarpal Kaur, UNITED SIKHS Director for International Civil and Human Rights Advocacy said, "The small community of French Sikhs has gallantly fought these cases in the French courts for the last three years, supported by the global Sikh community. They are now in the highest human rights court in Europe not only to fight for their rights, but to protect the freedom of thought, conscience, and religion for all."

"We must salute them for fighting against all odds, despite being the smallest community to be affected by the law, and pray that justice will be done in the ECHR," she added.

The applicants, **Jasvir Singh** and **Ranjit Singh**, were 14 and 17 years old respectively when they were expelled from Michel High School in Bobigny for wearing a *keski*. A third student, **Bikramjit Singh**, who was 18 at the time, was also expelled in 2004 and UNITED SIKHS will be filing his appeal to the United Nations Human Rights Committee shortly. The *keski* is a small, discreet piece of cloth, which acts as an under-turban, covering the unshorn hair that is considered sacred in the Sikh religion. It is frequently worn by young Sikhs as a prelude, or as an alternative, to wearing a larger turban.

The principal of the high school asked the applicants to stop wearing the *keski* to school, but the applicants declined to do so because it represents a fundamental aspect of their religion, beliefs, and identity. The applicants were initially removed from the classroom and made to sit in a separate study area in order to pursue their education. They were placed in the school canteen, where they undertook self-study and were provided with educational materials by a teaching assistant if they requested them. No teacher taught them

during the period of three weeks that they spent in the canteen. This separation continued for three weeks before they were excluded from school altogether.

The applicants were out of school for one year following their exclusion. The following year, a Catholic school, Lycei Fenelon, which had refused them entry immediately after the exclusion, admitted them to finish their high school. Jasvir Singh is now in his final year at Lycei Fenelon, and Ranjit Singh is a second year law and economics student at Sorbonne University.

France's highest administrative court, the Conseil D'Etat, ruled in December 2007 that "having regard to the interest which attaches to respect for the principle of secularism in public educational institutions," the expulsion of the three boys did not involve an excessive interference with the freedom of thought, conscience, and religion guaranteed by Article 9 of the European Convention on Human Rights (ECHR), nor did the expulsion offend against the principle of non-discrimination laid down by Article 14 of the same convention.

In the appeal filed to the ECHR, UNITED SIKHS lawyers argued that the 2004 law interfered with the applicants' human rights in a way that was disproportionate to the aim of the protection of the rights and freedoms of others. The lawyers added, "there was no pressing social need which dictated that members of the very small Sikh minority in France should not be able to wear a discreet head-covering. Moreover, a Sikh's uncut hair is a much more conspicuous sign of adherence to the Sikh religion than the *keski* which covers it. Accordingly, requiring a Sikh pupil to remove his *keski*, revealing his uncut hair tied in a tress knot, makes his religious affiliation more conspicuous rather than less."

UNITED SIKHS will also apply to the ECHR for permission to intervene in the case on behalf of the wider Sikh community and in support of the freedom of thought, conscience, and religion. Since the expulsions in 2004, three more Sikh students have been expelled in the following years - **Gurinder Singh**, **Maha Singh**, and **Jasmeet Singh**, whose cases are still being dealt with in the French courts.

Ranjit Singh, 21, one of the applicants to the ECHR said, "I am now studying law at Sorbonne University, wearing a turban. This is proof that there is nothing wrong with the French system. What is wrong is the law that banned the turban in schools and we hope the ECHR will give us justice."

Stephen Grosz of Bindmans LLP, the applicants' London lawyer and an eminent human rights specialist, commented, "This case raises an important issue of the extent to which the protection of human rights requires states to acknowledge and respect the diversity which is the hallmark

of a democratic society."

Cynthia Morel, Minority Rights Group International's Senior Legal Advisor, who acts as legal research consultant for the cases, also remarked on the case, stating, "This case demonstrates that focus on equality in its purest sense leaves a range of minorities and vulnerable groups behind. It is imperative that France officially recognises its minorities and adopt special measures to meet their needs."

Kudrat Singh, a past president of UNITED SIKHS (France), who worked tirelessly on the cases when they were in the French courts, also offered his comments: "When I joined the *panth* (Sikh path), I did not expect to have to fight so vigorously for the principle of live and let live. The journey has been long and we faced many difficulties. From today, I can leave the matter to the consciousness of mankind, in other words I leave it to God."

"As Sikhs we are committed to stand up for the rights of others," stated **Gurdial Singh**, president of the French Turban Action Committee, who is also the father of one of the applicants, **Jasvir Singh**. "This time our rights are being trampled upon and we had to fight for ourselves, knowing that everyone who believed in the freedom of religion will benefit," he added.

Since the passing of the controversial French law banning the Sikh turban in public schools, three Sikhs (**Shingara Singh, Ranjit Singh and Manjit Singh**) have also been denied their driving licence, passport, refugee card, and ID card because they refused to remove their turban for their ID photo. Last June, UNITED SIKHS filed an appeal on behalf of Shingara Singh, who was refused his driving licence, and will soon be filing appeals to the UN Human Rights Committee for Shingara Singh's passport refusal and Ranjit Singh's refugee card refusal. Manjit Singh's case will soon be filed in the French administrative court.

To view a film "Fighting for My Crown", which highlights the plight of those affected by the turban ban, please visit: <http://www.unitedsikhs.org/rtt/dvd>

To read the timelines of the Right To Turban Campaign, please visit: http://www.unitedsikhs.org/rtt/pdf/UNITED_SIKHS_Right_To_Turban_Campaign_Timeline.pdf

To know more about Sikhs in French history and the Right to Turban Campaign, please visit: http://www.unitedsikhs.org/rtt/french_press_room/ and <http://www.unitedsikhs.org/rtt/>

Jasvir Singh and Ranjit Singh are represented by Stephen Grosz, partner and head of public law and human rights in the London law firm Bindman LLP and human rights counsels, Rabinder Singh QC of Matrix Chambers, London, and Schona Jolly of Cloisters Chambers, London.

For more information please contact :Mejindarpal Kaur, Director, International Civil and Human Rights Advocacy UNITED SIKHS, Tel: +44 (0) 7709830 442

Our Mission

To transform underprivileged and minority communities and individuals into informed and vibrant members of society through civic, educational and personal development programs, by fostering active participation in social and economic activity.

UNITED SIKHS is also an avenue for networking between like-minded organisations to establish and nurture meaningful projects and dialogues - whether social, cultural or political- to promote harmony, understanding and reciprocity in our villages, towns and cities.

UNITED SIKHS is a coalition of organisations and individuals, who share a common vision based on the belief that there is no greater endeavour than to serve, empower and uplift fellow beings. The core of our philosophy is an unwavering commitment to civic service and social progress on behalf of the common good.

Accordingly, UNITED SIKHS has sought to fulfil its mission not only by informing, educating and uplifting fellow beings but also by participating in cross-cultural and political exchanges to ensure that the promises and benefits of democracy are realized by all.

We at UNITED SIKHS believe that the development of enlightened and progressive societies can be made possible by socially conscious groups of people who make a commitment to develop and direct human potential. Our work, efforts and achievements stand as a testament to our faith in this vision.

*****

MPS TAKE CREDIT FOR CANADA'S KAMAGATA MARU APOLOGY

Prabhjot Singh
Tribune
News
Service,

Chandigarh, May 12, 2008

The decision of the Conservative government of Canada to offer an apology in Canadian Parliament for the Kamagata Maru episode is a victory for sitting Canadian MP Narinder (Nina) Grewal and her husband Gurmant Singh Grewal, a former MP. It was Gurmant, then the deputy house leader of the Opposition, who brought up the issue on the floor of the Canadian Parliament for the first time in October, 1997. He followed it up eight times during subsequent discussions on the issue. Gurmant is a product of Punjab Agricultural University (PAU), Ludhiana, and remained member of the House of Commons for three terms. He had tabled a petition in the House signed by thousands at the initiative of Sahib Thind, president of Prof Mohan Singh Memorial Foundation of Canada. The then Liberal government, however, had refused to offer an apology.

Canadian multicultural minister Jason Kenny, who announced the apology decision yesterday, also allocated

\$2.5 million for the Indian community from the historical recognition programme funds. In the early 20th century, the Canadian government adopted a policy by order-in-council that all immigrants to Canada should come by “continuous journey”. Since there was no direct passage from India to Canada, the regulation was used, almost exclusively, against immigrants from India, who could not comply with it because steamship agents, at the insistence of the Canadian government, would not sell them through tickets. Further, South Asians were not entitled to the same rights as white British subjects.

Kamagata Maru was a symbol of racist Canadian policies. On May 23, 1914, the ship “Kamagata Maru” chartered by a Sikh businessman, Baba Gurdit Singh, arrived in Vancouver with 376 passengers on board. The passengers were not allowed to land and denied basic necessities and access to justice. On July 21, 1914, the ship was escorted off the Canadian waters under the threat of a navy vessel. Upon return, the British police in Kolkata gunned down 19 passengers and the properties of many were confiscated.

Until 1947, Indo-Canadians were denied the right to vote in British Columbia. As a consequence, they were excluded from law, pharmacy and medicine. Even after 1947, the same faculties at the University of British Columbia appeared reluctant to accept Sikhs. Over the next 20 years the situation changed progressively. A second regulation required immigrants from India to possess at least \$200 on arrival, in contrast to the \$50 that Europeans had to show.

As late as 1995, the then Liberal government had imposed a discriminatory head tax of \$950 on new immigrants. The Liberal government had also frozen the funding for settlement of new immigrants.

In 2006, the new Conservative government not only cut the right of landing fee to half, but also allocated \$108 million for the settlement of new immigrants and opened the referral office for the recognition of foreign credentials. Prime Minister Stephen Harper also offered an apology to the Canadian-Chinese community for the discriminatory head tax imposed on South Asians from 1893 to 1923.

During the Baisakhi celebration in the Canadian Parliament last month, Stephen Harper announced: “As Canadians we believe we learn from history, but we are not enslaved by it. We put old arguments behind us, in order to focus on the challenges and opportunities that lie before us. I especially know that Canadians of Sikh faith will always be leaders in the effort to move Canada forward, unified, strong and free”.

“An apology and meaningful redress from government would mean that our community and families’ common experience with racism is recognised and our dignity restored. We will

be able to raise our head in pride, salute our forefathers and move forward as equal citizens of Canada. Together, we want to strive with every fiber in our body to make Canada a united, stronger and a better,” says Gurmant Grewal.

Gurmant and Nina Grewal, is the first couple to be consecutively elected to parliament, not only in Canada but in the Commonwealth.

[Kudos to Grewals and the Conservative Government and Party. Please go to our website www.sikhbulletin.com for the special issue on Sikhs in North America, November 2002 and pp 12-15 of May 2003 Sikh Bulletin for Komagata Maru. Ed.]

*****

OPERATION BLUESTAR - I

Indira bypassed Army Chief: Gen Jamwal

Sant Longowal, Tohra were saved on ‘personal request’

Varinder Walia/Ashok Sethi Tribune Reporters

Amritsar, June 5, 2008A

Major- General J.S.Jamwal , then GOC, 15 Infantry Division, who was instrumental in rescuing Sant Harchand Singh Longowal and Jathedar Gurcharan Singh Tohra , then presidents of the Shiromani Akali Dal and the SGPC, respectively, on their “personal request” amidst Operation Bluestar has alleged the Army operation was not only “ill-advised” but “ill-conceived” by the powers that be.

Giving an account of the Army operation ; opposition by some saner Army officers ,who had perceived better alternative by avoiding collateral damage to Akal Takht and its ramifications, Gen Jamwal today claimed here the former Prime Minister late Indira Gandhi had bypassed the then army chief and called the Western Army Commander Gen Sundarji to direct him to take immediate steps to clear the holy shrine of the militants hiding there.

Gen Jamwal said Akali leaders late Jathedar Tohra and late Sant Longowal were taken to cantonment here through heavy security cordon inspite of firing from militants. They were given proper accommodation in the cantonment before they were shifted to jail.

Gen Jamwal said he was the Garrison Commander at Amritsar at that time but his views were also not sought and added there were other better alternatives, including cutting of water, power and food supply to flush out Jarnail Singh Bhindranwale and his firebrand followers who had taken refuge in the building of Akal Takht. Such visionary step could have saved many precious lives besides saving the sanctity of the holy shrine. He said Army commanders supervising the operations got panicky due to initial heavy casualties of commandos in the Golden Temple complex.

He said the entire tactical planning was fraught with dangerous repercussions which were aimed at dividing the countrymen. The nation paid a very heavy price and has yet to recover from trauma.

Making a revelation the General said Pakistan was queering the pitch during the fateful operation and was trying to make noises on radio sets and television about “fake movement of troops” in a bid to frighten the Indian Army which was waging a war against the holed up militants. He said he was in charge of the security of the borders and said they were prepared to meet any eventuality (attack) from across the border.

The General said he played a key role in restoring the glory of Harmandar Sahib and revealed two senior Army officers paid a heavy price for stealing some precious items from the sanctum sanctorum of the Golden Temple. He said he ordered all those items taken away by the troops of a particular battalion as souvenirs were returned to the SGPC management and at least two senior officers were chargesheeted for such misdeeds.

OPERATION BLUESTAR — II

I refused to kill militants taken into custody: Gen Jamwal

Varinder Walia and Ashok Sethi, Tribune Reporters

Amritsar, June 7, 2008

Major-Gen J.S. Jamwal (retd), then General Officer Commanding (GOC), 15 Infantry Division, Thursday claimed that he had refused to accept the advice of two senior Army officers to kill the militants taken into custody during Operation Bluestar.

Breaking his silence on remarks by certain Sikhs for the first time after 24 years of Operation Bluestar that the Army had killed many Sikh youths after capturing them from the Golden Temple, General Jamwal said he had snubbed them (Army colleagues) by telling them to let law take its course. “I am not a butcher,” he told the two Army officers, who wanted the captured militants eliminated. General Jamwal, however, said being a religious person he took measures to restore the confidence of the Sikh masses. As part of the confidence building, he gave a two-hour curfew relaxation after Operation Bluestar, despite opposition by then deputy commissioner Ramesh Inder Singh (now chief secretary).

He said he was given the onerous task of restoring the sanctity of the temple and had invited 11 persons, including Hindus and Sikhs, when some prominent Sikh leaders, including the then Jathedar, Akal Takht, Giani Kirpal Singh, gave vent to their rage. The General said the operation had become inevitable due to major threat to the pilgrims, but the blame lay with all of us. He said he tried to douse fire in the hearts of Sikhs through his humble and honest approach.

He had paved the way for reconciliation among different communities which allowed normalcy inside the temple and the then Jathedar, Akal Takht, agreed to address the Sikh masses via television about the safety of Kotha Sahib.

He said he had also apologised to a group of Nihang Sikhs whose dresses were burnt by a JCO in a fit of rage on the outskirts of the city. He said he gave them a fresh set of clothes which led to the restoration of faith of people in the Indian Army.

General Jamwal said he felt like resigning from his post when the then Prime Minister Indira Gandhi had rejected his proposal of undertaking kar sewa of the damaged Akal Takht by the five designated Panj Pyaras (five beloved ones), arranged by him through personal efforts. He said Indira Gandhi wanted the kar sewa to be undertaken by the union home minister.

Giving the inside story of Operation Bluestar, General Jamwal said the Army got perturbed when it failed to locate the body of Jarnail Singh Bhindranwale amidst rumours that he had escaped from the rear side of Akal Takht. However, Army officials heaved a sigh of relief when his body was found from under the debris of a portion of Akal Takht. Later, the body of Major-Gen Shabeg Singh (retd) was found on the day when Giani Zail Singh, then President of India, visited the Golden Temple after Operation Bluestar.

“We concealed the body of Shabeg Singh in the Akal Takht complex itself, lest the President should see it”.

OPERATION BLUESTAR-III

Fire in Sikh library was unintended: Gen Jamwal

Varinder Walia and Ashok Sethi Tribune Reporters .

Amritsar, June 8, 2008

Narrating the sequence of events regarding fire in the Sikh Reference Library and Museum in the precincts of the Golden Temple during Operation Bluestar in June 1984, the then GOC of Amritsar, Major-Gen J. S. Jamwal said since the initial attack had not brought any success and the Army suffered heavy casualties, the Army decided to use heavy artillery to break the walls (of the library).

In this firing, the artillery shell pierced the walls near the library to create a hole which led to fire in the library and some of the precious manuscripts were burnt. He said it was totally unintentional as the Army was not aware of the library at the entrance of the complex. He, however, said the Army had clear instructions not fire any bullet on the Golden Temple.

He said the Army under his charge retrieved some of the books and manuscripts which were given to the SGPC authorities after the Temple complex was handed over to the management.

On the Army’s failure to save its troops during the initial attack on the Temple he said this was due to the lack of planning by the then Army commander, Western Command,

Gen K. Sundarji who was known for his flamboyance, but lacked military mind to execute a properly planned operation. He said General Sundarji had botched up a number of operations under his charge and had brought disastrous results. He also cited the example of an Indian Peace Keeping Force (IPKF) operation in Sri Lanka which resulted in a bloody nose to the Indian Army.

He said General Sundarji had literally brought India to the brink of war with Pakistan during Brasstrack exercises on the western front. Another example, General Jamwal said, was General Sundarji's planning to overawe the Chinese on the northern frontier when he decided to take over certain Chinese posts. Later, he realised his folly and decided to pull back much to the embarrassment of the government.

General Jamwal said Indira Gandhi, then Prime Minister, used to get direct feedback from General Sundarji who was unable to provide her ground realities that left a permanent scar on the psyche of a particular community. He said General Sundarji had a good command of English, but lacked professional skills. It was unfortunate that General Sundarji died a miserable death.

In another revelation, General Jamwal said Major-Gen K.S.Brar, who was called 'Bulbul Brar' by his colleagues, got puzzled following the heavy casualties of Army commandos on the first day of Operation Bluestar.

*****

TALE OF DARSHAN SINGH VS IQBAL SINGH

Darshan Singh not to appear before Takht Patna Sahib

Varinder Walia Tribune News Service

Amritsar, May 5, 2008

Former Jathedar, Akal Takht, Prof Darshan Singh, has refused to appear before the Sikh clergy of Patna Sahib by the May 10 deadline to explain his position for opposing Dasam Granth.

In a message faxed to Giani Iqbal Singh, Jathedar Patna Sahib, Prof Darshan Singh has challenged the authority of the Sikh clergy of Patna Sahib to summon him. He said Takht Patna Sahib could deal with regional matters pertaining to the Sikh religion, while Akal Takht being the supreme temporal authority of the Sikhs had the power to touch matters of the entire Sikh community.

The stand of Prof Darshan Singh has given the impression that the former Jathedar won't appear before Patna Sahib despite warning. The Sikh clergy of Patna Sahib may decide unilaterally to excommunicate him from the Sikh Panth.

Prof Darshan Singh alleged that he (Giani Iqbal Singh) did not know the parameters and language of the Hukamnama (edict). Quoting from the Gurbani, he said persons like Giani Iqbal Singh need not be excommunicated from the Sikh

Panth. "They stand excommunicated from the Panth," he claimed.

Prof Darshan Singh said Giani Iqbal Singh himself had admitted that he had favoured Daljit Singh Bedi, who was dismissed as assistant secretary, SGPC, on charges of moral turpitude at the behest of SAD president Sukhbir Singh Badal and SGPC president Avtar Singh. He said now Giani Iqbal Singh should explain his position who was behind the move to summon him (Prof Darshan Singh) at Patna Sahib?

The former Jathedar, Akal Takht, said he had already offered to hold debate on the issue of Dasam Granth which he believed was not Bani of the 10th Sikh Master, Guru Gobind Singh. However, he said he could not hold any talk with a person who equated other 'Granth's' with Holy Guru Granth Sahib. He said it was unfortunate the controversy over Dasam Granth had sparked when the community was celebrating tercentenary of the Gurta Gaddi bestowed on Guru Granth Sahib.

***

EX-JATHEDAR OF AKAL TAKHT EXCOMMUNICATED

Varinder Walia Tribune News Service

Amritsar, May 10, 2008

In an unprecedented move in the Sikh history, the Sikh clergy of Patna Sahib today excommunicated Prof Darshan Singh, a former Jathedar, Akal Takht, from the Sikh Panth.

Declaring him "permanent tankhahiya" (guilty of religious misconduct), the Sikh clergy of Takht Patna Sahib directed the Sikh Panth all over the world to snap ties with him.

The two-paged Hukmnama (directive), signed by Giani Iqbal Singh, Jathedar, and four other granthis of Takht Patna Sahib, used extremely harsh language against the former Jathedar, Akal Takht. The step was taken after the deadline fixed by Takht Patna Sahib to appear before it by May 10 to explain his position for opposing Dasam Granth ended.

The development has come at a time when the Sikh Panth has been making preparations for the forthcoming tercentenary of the Gurgaddi Divas of Guru Granth Sahib.

Delhi Sikh Gurdwara Management Committee president and former president Parmjit Singh Sarna and Harwinder Singh Sarna described the action against former Jathedar Akal Takht as "most unfortunate". They said Jathedar Iqbal Singh had no right to take such a step against Prof Darshan Singh who had rendered great service to the community after Operation Bluestar in June 1984 by performing kirtan. He (Prof Darshan Singh) was arrested and tortured in police custody, they said. They alleged that action taken against him was part of "deep-rooted conspiracy".

Jathedar Iqbal Singh is not keeping good relations with the SGPC and Jathedars of three Takhts in Punjab. This was the reason that he (Iqbal Singh) was not being called in the meetings of Akal Takht for a long time. There was pressure on the SGPC and Giani Joginder Singh Vedanti to summon Giani Iqbal Singh at Akal Takht, yet the former had declined the demand on the pretext that Jathedar of any Takht should not be summoned.

Earlier on May 5, former Jathedar, Akal Takht, Prof Darshan Singh, had refused to appear before the Sikh clergy of Patna Sahib by May 10, the deadline fixed for him to explain his position for opposing Dasam Granth by the Sikh clergy there.

In a fax sent to Giani Iqbal Singh, Jathedar, Patna Sahib, Prof Darshan Singh had challenged the authority of the Sikh clergy of Patna Sahib to summon him. He said Takht Patna Sahib could deal with regional matters pertaining to Sikh religion, while Akal Takht being supreme temporal authority of the Sikhs had the power to touch matters of the entire Sikh community.

The extreme action was taken against Prof Darshan Singh though he had offered to hold debate on the issue of Dasam Granth which he believed was not Bani of Tenth Sikh Master, Guru Gobind Singh. However, he said he could not hold any talk with a person who equated other Granths with holy Guru Granth Sahib.

***

May 12, 2008

The Delhi Sikh Gurdwara Management Committee (DSGMC) today refused to adhere to the Takht Patna Sahib edict to excommunicate former Akal Takht Jathedar Darshan Ragi.

While issuing the hukamnama yesterday, Takht Patna Sahib Jathedar Iqbal Singh held Ragi guilty of "blasphemous propaganda" against the Dasam Granth. The clergy at Takht Patna Sahib also appealed to the Sikh community to snap ties with Ragi.

After discussions with committee members, DSGMC president Paramjit Singh Sarna told Hindustan Times that he attached no importance to the "motivated hukamnama". He said he would request Ragi to perform kirtan at his residence as soon as he returned from his visit abroad. Ragi, who is in Canada, was not available for comment.

Sarna said by issuing the edict, Jathedar Iqbal Singh had not only overstepped his authority but also challenged the supremacy of the Akal Takht. "I wonder why Akal Takht Jathedar Joginder Singh Vedanti and Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee president Avtar Singh Makkar are mum on this issue," he said.

Jathedar Vedanti, who is on a personal visit to the United States, could not be reached for comment.

When contacted, Makkar said only the Akal Takht was empowered to discuss Panthic issues like these. "Jathedar Vedanti will return from the US tomorrow. I think he will do the needful and resolve the crisis." Echoing his views, Takht Damdama Sahib Jathedar Balwant Singh Nandgarh said, "This is a fit case to be taken up at the Akal Takht."

***

JATHEDAR IQBAL SINGH ROUGHED UP

TAKHT EDICT

Akal Takht has sole right to resolve the common Panthic matters; The other Takhts can take up regional matters only; Sangat should not raise any controversy over the hymns of the Dasam Granth.

Varinder Walia Tribune News Service, Amritsar

June 6, 2008

A piquant situation arose outside the Akal Takht secretariat here today when SGPC's task force and some hardliners roughed up Jathedar of Takht Patna Sahib Giani Iqbal Singh and did not let him attend the meeting of the Sikh clergy.

After two hours of humiliation, the Jathedar of Patna Sahib left the Akal Takht complex in a huff. He announced that the task force and some supporters of Jathedar of Akal Takht Joginder Singh Vedanti had not only insulted him but denigrated Takht Patna Sahib. Some of the hardliners used extremely harsh language, speaking about the personal life of the Jathedar. One of the Sikh hardliners asked Giani Iqbal Singh to immediately step down as Jathedar because he failed to keep his own house in order. He also leveled serious charges of "moral turpitude" against him.

The Jathedar of Patna Sahib, who faces charges of bigamy, was not invited to the meeting. The meeting was held after a long time for Jathedar Vedanti had gone on a foreign trip. Jathedar Iqbal Singh has been in the web of controversies for challenging the supremacy of Akal Takht. Meanwhile, the meeting of the Sikh clergy accused Giani Iqbal Singh of misusing his authority as Jathedar. It said Akal Takht, being the temporal authority of the Sikhs, had the sole right to resolve the common Panthic matters. In a "Gurmatta", the Sikh clergy said all other Takhts were also honourable and

hence could take up the regional matters only.

In yet another setback to the Jathedar of Patna Sahib, the meeting described the controversy over Dasam Granth as unwarranted. The meeting, however, appealed to the Sikh Sangat not to raise any controversy over the hymns of the Dasam Granth, being chanted at the time of "Amrit Sanchar". They, however, warned Prof Darahsn Singh, a former Jathedar of Akal Takht, not to raise any controversy against Dasam Granth, which is integral part of the Sikh history.

The Gurmatta also urged the Sikh Sangat to ignore the directives being issued by Giani Iqbal Singh as Jathedar Patna Sahib. By passing this resolution, the Sikh clergy have imposed an undeclared ban on the entry of Giani Iqbal Singh in the meetings of Akal Takht.

President of the Delhi Sikh Gurdwara Management Committee, Parmjit Singh Sarna, has welcomed the decision of Akal Takht to ban the entry of Giani Iqbal Singh for creating division in Sikh Panth through his controversial directives. He said Giani Iqbal Singh should immediately resign as Jathedar on moral grounds because he was facing serious charges of bigamy.

***

GIANI IQBAL SINGH TO BRING OUT WHITE PAPER

Varinder Walia Tribune News Service, Amritsar

June 7, 2008

Jathedar, Patna Sahib, Giani Iqbal Singh has rejected the Gurmatta, passed by the Sikh clergy at Akal Takht, directing the Sikh masses to ignore the edicts issued from Takht Patna Sahib.

The meeting of Akal Takht, presided over by Giani Joginder Singh Vedanti here yesterday, had accused Giani Iqbal Singh of "misusing" his authority as Jathedar, Patna Sahib. Peeved over the decision of the Sikh clergy, Giani Iqbal Singh said he would bring out a White Paper on the alleged decision taken at Akal Takht in the past five years to expose Jathedar Vedanti. Jathedar Iqbal Singh alleged that he had been under tremendous pressure from Jathedar Vedanti and his personal assistant Prithipal Singh Sandhu, while taking important Panthic decisions. He alleged that he was humiliated by SGPC employees, including its task force, in front of the Akal Takht secretariat at the behest of Jathedar Vedanti, Chief Minister Parkash Singh Badal and the RSS lobby, as he wanted to take some drastic decisions against them on the basis of complaints being received at Takht Patna Sahib.

He said the proposed White Paper would force the SGPC to sack Jathedar Vedanti. **He claimed that he had enough material against Jathedar Vedanti and some of his relatives. It would be an eye-opener for the Sikh Panth.** Questioning the Gurmatta, Giani Iqbal Singh said the Sikh high priests of Takht Patna Sahib had excommunicated Prof Darshan Singh, a former Jathedar of Akal Takht, for questioning the authenticity of the Dasam Granth.

It is reliably learnt that the pro-Badal management of Takht Patna Sahib may sack Giani Iqbal Singh as Jathedar if he convenes any meeting of the Sikh clergy at Takht Patna Sahib to embarrass the SGPC and the SAD. The management committee of Takht Patna Sahib has 15 members, out of which two are dead. President of the committee **Mohinder Singh Romana** and some office-bearers are confidants of Chief Minister Badal. However, Giani Iqbal Singh alleged that the Takht management had no authority to remove him as Jathedar.

***

TAKHT HAZOOR SAHIB REJECTS AKAL TAKHT GURMATTAs

Varinder Walia Tribune News Service, Amritsar

June 8, 2008

In a jolt to Jathedar, Akal Takht, Giani Joginder Singh Vedanti, Takht Hazoor Sahib today decided, in principle, to reject the Gurmatta passed by the Sikh clergy at Akal Takht on June 6.

Jathedar, Patna Sahib, Giani Iqbal Singh had already rejected the religious resolutions passed at a meeting of Sikh high priests at Akal Takht secretariat. Talking to The Tribune from Abchal Nagar (Maharashtra), Giani Kulwant Singh, Jathedar, Takht Hazoor Sahib, said any decision without the presence of the representatives of all five Takhts had no value.

He said it was a matter of concern that Takht Hazoor Sahib and Takht Patna Sahib were not invited to the meeting of Akal Takht to take arbitrary decisions without opposition.

Takht Hazoor Sahib has deputed senior functionaries to collect facts, including the copy of the controversial Gurmatta. The meeting of Sikh high priests at Akal Takht on June 6 had put undeclared ban on the entry of Giani Iqbal Singh on the pretext that he had been misusing his authority as Jathedar. Takht Hazoor Sahib believes the controversial decisions taken at Akal Takht secretariat, including appeal made to Sikh masses to ignore the decisions of Giani Iqbal Singh, are "most unfortunate" which aim at dividing the Sikh clerics.

Takht Hazoor Sahib has also supported the stand of Giani Iqbal Singh and other Sikh high priests of Takht Patna Sahib on Dasam Granth. Both Takhts believe Dasam Granth was

penned by Guru Gobind Singh.

Jathedar Kulwant Singh has also taken a serious view of allowing breakaway group of dera Wadbhag Singh to join Sikhism. He said a formal decision regarding Dera Wadbhag Singh would be taken by Takht Hazoor Sahib shortly.

Coming heavily on Jathedar Vedanti, Bhai Ranjit Singh, a former Jathedar, Akal Takht, has said the Sikhs had snapped ties with Baba Wadbhag Singh and his followers during Guru's period. He said time had come to remove Vedanti as Jathedar, Akal Takht, for his alleged violation of the Maryada.

Bhai Ranjit Singh called upon Sikh masses to reject Giani Vedanti as Jathedar. He alleged it was for the first time Akal Takht has put its official stamp on a religious dera working in violation of the established Sikh Maryada since the period of the Sikh Gurus.

***

PATNA PRIESTS REJECT AKAL TAKHT GURMATTAs

Impeach Vedanti, 4 other high priests

Varinder Walia, Tribune News Service, Amritsar

June 10, 2008

The Sikh clergy of Patna Sahib today impeached Jathedars of all three Takhts of Punjab (Akal Takht, Takht Damdama Sahib and Takht Kesgarh Sahib), besides the Head Granthi and Granthi of the Golden Temple, debarring them from taking part in any panthic activities.

Takht Patna Sahib has also rejected the Gurmatta passed by Sikh high priests at Akal Takht on June 6. The action of the Takht has created chaos in the panthic circles. Earlier, Takht Patna Sahib had excommunicated Prof Darshan Singh, former Jathedar of Akal Takht. His excommunication was rejected through the Gurmatta passed by Akal Takht on June 6. The Patna Sikh clergy took serious view of the humiliation of Giani Iqbal Singh, who was roughed up and not allowed to attend the Akal Takht meeting held here to mark Ghallughara Divas.

Declaring them "mahan doshi" (guilty of religious misconduct) for rejecting the directives of the Sikh clergy of Patna Sahib, Giani Iqbal Singh, Jathedar, Patna Sahib, and other four high priests resolved that the high priests of Punjab had tried to denigrate Takht Patna Sahib.

The Gurmatta of Takht Patna Sahib reiterates that the Takht is the temporal authority of the Sikhs since it is related to the birth of the Tenth Sikh Master, Guru Gobind Singh.

The Gurmatta further states that Prof Darshan Singh was declared Tankhaya and was cleared of serious charges by Akal Takht under a "deep-rooted" conspiracy.

***

PANTHIC CRISIS

Two outside Takhts defy Akal Takht

Varinder Walia Tribune News Service, Amritsar

June 18, 2008

An unprecedented Panthic crisis has been created in the Sikh Panth with the clergy of Takht Patna Sahib and Hazoor Sahib openly defying the directive and Gurmattas, passed in the meetings of Akal Takht on June 6. The situation seems to have reached a point of no-return since the Sikh clerics of Punjab have stopped inviting jathedars of both Takhts and took a diametrically opposite stands on the Maryada (Sikh code). Takht Patna Sahib and Takht Hazoor Sahib have already rejected the Nanakshahi Calendar, approved by Akal Takht and SGPC, and continue to recite the Dasam Granth.

The crisis has developed at a time when the Sikh community and different Panthic organisations are busy in chalking out programmes to mark the tercentenary celebrations of the Gurta Gaddi of Guru Granth Sahib in October. Members of the Sikh community all over the world are of the view that if the jathedars of all five Takhts have failed to resolve their own disputes, it will be difficult for them to solve the problems being faced by the Sikh community.

Most of the problems arose as the Jathedar, Akal Takht, failed to give proper leadership to the Sikh high priests. This was why the community was divided on almost all Sikh centenaries, celebrated during the stint of Giani Joginder Singh Vedanti as Jathedar, Akal Takht. Various Sikh organisations had been accusing Jathedar Vedanti of passing controversial edicts/directives in the meetings of Akal Takht. It is said Jathedar Vedanti remains on foreign tours most of the time and gives less time to affairs of Akal Takht. Serious allegations were levelled against his personal assistant and relative, Prithipal Singh Sandhu.

The Panthic circles are of the view that the current division between Sikh clergy of Punjab (Akal Takht, Kesgarh Sahib and Damdama Sahib) and two outside Takhts (Patna Sahib and Hazoor Sahib) would cause irreparable damage to the age-old Sikh institutions. The meeting of Takht Hazur Sahib has clearly announced that directives issued from Akal Takht without the presence of the representatives of all the five takhts won't be acceptable to the Sikh Panth.

The meeting of Akal Takht, held on June 6, had imposed an undeclared ban on Jathedar Iqbal Singh from attending the meetings and called upon the Sikh Panth to reject all the controversial edicts issued by him (from Takht Patna Sahib).

[It would be interesting if Iqbal Singh can substantiate his allegations against Vedanti and his 'sala' Prithipal Singh Sandhu, with evidence, since there is a lot there. Several years earlier Mohinder Singh Romana had in

fact sacked Iqbal Singh. At that time Vedanti had saved his skin by ordering Romana, instead, to under go 'punishment' by listening to Gurbani. Did Vedanti succumb to blackmail at that time? If each of these 'Jathedars' exposes the other we would be glad to help them spread the well deserved mutual humiliation. In the meantime please click on to the website below to see the Aarti condemned by the Sikh Gurus being practiced at Patna Sahib: <http://www.youtube.com/watch?v=1gWDCBdddU>. Hazoor Sahib also follows the same practice. ED.]

***

D. S. Gill's IHRO PRESS RELEASE

LUDHIANA, June 20, 2008

The International Human Rights Organisation (IHRO) today expressed its concern over the Panthic crisis that had been caused to happen among Takhts apparently on crucial Maryada issues facing takhts' leadership. This crisis has been sharpened when two takhts of Patna Sahib and Hazoor Sahib defied the edit of Akal Takht Sahib issued on June 6 which was adjudicated without involving Jathedars of both the outside Punjab takhts, said the IHRO in its communiqué issued to the Press here today.

IHRO chairperson D S Gill, general secretary M S Grewal and its Coordinator for Sikh Affairs, Gurcharanjit Singh Lamba, said that "no book (pustak) could be installed at par with Sri Guru Granth Sahib as it is the mandate of the Panth and ought to be honoured by each and every one."

But, they added, this simple fact is being distorted and misinterpreted by the vested interests and certain stooges of the politicians in order to please them and to dilute the supremacy of Sri Akal Takht by creating rift among its coordinate takhts that earnestly needed correlation and coordination on all Panthic issues facing the Sikhs, including Maryada and their Scriptures.

Simple Maryada is: Harimandir Sahib is the Seat of Sri Guru Granth Sahib (*Singhasan*) while Akal Takht Sahib is the Seat of *Shastras* (arms) where they are unwrapped (*parkash*), adored and worshiped, said the IHRO activists, adding that the same Maryada is being followed in all worldwide gurdwaras and at other four Sikh takhts. Interestingly, they said, that is why all takhts, including Akal Takht, do not have parkash (*Singhasan*) of Sri Guru Granth Sahib (SGGS) at the main seat, rather there is a display of the weapons and arms of Guru Sahibs and other warriors, and the *Singhasan* of SGGS remain at a bit lower level there.

"It is also interesting that the palanquin (*palki*) that has the *parkash* (installation) of Sri Guru Granth Sahib has the design of the dome of Harimandir Sahib and the other (smaller in size) having the *parkash* of *Sri Dasam Granth Sahib* has the design of Akal Takht Sahib. Also the *palki* having the *prakash* of Sri Guru Granth Sahib is much bigger in size than the one having Sri Dasam Granth Sahib."

And there is no question of parallelism in installing Sri Dasam Granth along the side with Sri Guru Granth Sahib at

K. T. F. of N. A. Inc. 3524 Rocky Ridge Way, El Dorado Hills, CA. 95762

Takhts because Sri Dasam Granth is the source Granth (not a *pustak*) of Khalsa for its temporal life, Amrit Sanchar and Nitnem, while Sri Guru Granth Sahib would ever remain Guru (spiritual guide) of the Sikhs, the human rights defenders empathetically concluded their views.

Meanwhile, the IHRO has called upon the Sikh community world over to celebrate the tercentenary of the Gurta Gaddi of Guru Granth Sahib in October this year with full enthusiasm despite the fact that some vested interests encouraged by inimical forces and agencies are "committed" to spoil the glorification of the Khalsa Panth.

(D S Gill) Chair IHRO -99140 04092

[Using legalese Atty. D. S. Gill has tried to justify the anti-gurmat practise of Dasam Granth parkash at Patna Sahib and Hazur Sahib. To imply that GGS is offered higher respect than Dasam Granth arguments of palki size is bigger for GGS and the palki domes are different are proffered. He failed to mention however that at Hazur Sahib Dasam Granth is accorded higher status than GGS when it comes to the prescribed fees for the service of Akhandpaths. As we published in The Sikh Bulletin of September 2000 on page 4, at that time the fee for GGS akhandpath was Rs. 900.00 but for Dasam Granth it was Rs. 2101. We have no reason to believe that that disparity does not exist today although the fees for both may have gone up. The source of this information was a letter dated July 28, 2000 from Mr. V. N. Kalam Patil, Administrator of Takhat Sachkhand Sri Hazur Abchalnagar Sahib, Nanded. That letter appears on page 23 of The Sikh Bulletin of September 2000; our response is reproduced below. ED.]

***

Takhat Sachkhand Sri Hazur Abchalnagar Sahib, Nanded

Last month we received a printed letter dated July 28, 2000 from Mr. V.N. Kalam Patil, Administrator of the above named institution. No doubt this letter was mailed to all the foreign and perhaps within India Gurdwaras. Letter itself is reproduced on page 23. Text of our letter of reply appears below:

Mr.V.N. kalam Patil

Additional Collector, Nanded & Administrator
Gurdwara Takhat Sachkhand Board
Nanded-431601 (M.S.) INDIA

Respected Patil Sahib:

First of all please accept our congratulations upon being appointed to such a high position of trust and self less service and we prey to Waheguru to give you the wisdom and strength to fulfill this obligation in an exemplary manner. However, there are four things in your letter that disturb us:

1. "Deh Shiva Bar Mohe Ihai, Shubh Karman Te Kabhoon Na Taron" was at one time printed on our letterhead. But that was out of ignorance. That flaw has now been removed. A Sikh Guru could never have appealed either to Shiv, Shiva (his wife) or any other Hindu deity for 'Bar' or blessing for keeping him from going astray from doing good deeds. They would seek the blessing of only Akal Purakh.

2. "Guruji says that every Guru Sikh must visit this Holy place at least once before 60 years of age... By having 'Darshan' of this sacred shrine the person gets eternal peace, spiritual knowledge and all his desires are fulfilled". Guru Ji could not have written that either because it goes against the teachings of Gurbani. Concrete example of 3rd Nanak, Guru Amar Das is before you. All his life he traveled time and again to all the holy places but never found the eternal peace or spiritual knowledge until he found a true Guru and followed his teachings.
3. "Abchnagar Gobind Guru Ka Naam Japat Sukh Paya Ram; Man Iche Sai Fal Paya Karta Aap Vasaiya Ram." You sir, are correct to say that Gurbani says that, but your inference that that refers to Nanded Abchnagar (MS) is incorrect. Abchnagar referred to in Gurbani is the Eternal Abode of Akal Purakh. There is no salvation in any pilgrimage to Nanded Abchnagar.
4. Now we come to the backside of the envelope that your letter came in. I had heard it and now the worst is confirmed that at Nanded you not only accord the so called 'Dasam Granth' a status equal to Sri Guru Granth Sahib when it comes to displaying it in Darbar Sahib but you place a higher value on its Akhandpath i.e. Rs 2101.00 for Dasam Granth Akhandpath as compared to only Rs 900.00 for Shri Guru Granth Sahib Akhandpath. At this time I will not go into the merits of the prevalent practice of Akhand Path. To accord Dasam Granth that status is blasphemy and no Sikh of Guru Nanak should undertake a pilgrimage to a place that desecrates his message.

(Hardev Singh Shergill, President, K.T.F).

Backside of the Envelope referred to in the letter from Nanded.

ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ

ਲੰਗੜਾ ਇਕ ਟਾਇਮ ਚਾ ਇਕ ਵਾਰੀ	7100-00 ਰੁਪਏ
ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	900-00 ਰੁਪਏ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ (ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ)	9100-00 ਰੁਪਏ
ਸਬਤਾਹ ਖਾਣ	351-00 ਰੁਪਏ
ਸਾਧਾਰਨ (ਸਹਿਜ) ਖਾਣ	301-00 ਰੁਪਏ
ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	2101-00 ਰੁਪਏ
ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੀ ਭੇਟਾ	51000-00 ਰੁਪਏ

ਮਾਇਆ ਭੋਜਣ ਲਈ ਪਤਾ

Superintendent,

Gurdwara Board Takhat Sachkhand Sri Hazur
Abchnagar Sahib, NANDED-431601 (Maharashtra)

☎ : 41266, 43559, 40083, 34813

FAX-02462-34812

***

THE CRISIS OF AKAL TAKHT SAHIB

- Dr Harjinder Singh Dilgeer hsdilgeer@yahoo.com

[Republished from the October 2003 Sikh Bulletin]

On one hand Iqbal Singh, the caretaker of Patna Sahib, has excommunicated Mohinder Singh Romana from the Sikh Panth and on the other hand Giani Joginder Singh (Vedanti) has excommunicated Gurbakhsh Singh Kala Afghana from the Sikh Panth. As a follow up a statement issued from Akal Takht on July 24, 2003 has rejected the "Hukamnama" of Patna Sahib.

Are all these actions in accordance with the Sikh principles? Can any one be excommunicated from the Sikh Panth for "any" reason? If there is a provision or possibility for excommunicating any one from the Panth, then, what is the proper procedure for such an action? Do the Sikhs have five Takhts? Is Akal Takht Sahib "superior" or "senior" to other Takhts? Can other Takhts issue/not issue edicts or so-called Hukamnamas? Is it only Akal Takht or some hand-picked "senior" five priests/clergy who have authority to issue "Hukamnamas" or to "excommunicate" any Sikh from the Sikh Panth? Can Akal Takht nullify the "Hukamnamas" of the other "Takhts"? Can there be a Jathedar of Akal Takht Sahib? (There is such an officer since 1920). Is it a *Granthi*/priest who should generally be appointed as the caretaker (or so-called Jathedar) of Akal Takht Sahib? (With the exception of Prof. Darshan Singh Ragi, Bhai Ranjit Singh and Jasbir Singh Rode, all the other caretakers were *Granthi* employees of the S.G.P.C.). Is it an office or status of clergy-ship?

Here, I will not discuss as to how and why were most of the caretakers of Akal Takht Sahib appointed by the SGPC. Nor will I discuss the 'qualifications in Sikhism' of these caretakers. The role played by these persons or their performance is still a different issue. (I have already discussed these points, in details, in my book "*Akal Takht Sahib (Falsfa Te Twarikh)*", Punjabi edition, publication year 2000). Today, I would like to draw the attention of the Panth to the future of this great institution of the Sikh Panth.

There is no second view that Akal Takht Sahib is the supreme authority of the Sikh nation. But, this authority is neither vested in the management of this building nor is important the person holding its charge (so-called Jathedar). It is an institution, an honour, a sanction, a sovereign Throne with highest honour, greatest authority and all powerful status given and powered by the Sikh Panth and granted to it by Guru Sahib and inscribed in the Sikh history and Sikh philosophy. Akal Takht Sahib is the central religio-political-spiritual sovereign seat of the Almighty and every Sikh has his/her first obligation to this institution. No Sikh dare defy it in any form and to any extent. It is once for all complete obligation of every Sikh. But...

The designation of the "Jathedar of Akal Takht Sahib" is a post-1920 phenomenon. Before 1920, there was a *Sarbrah* (a sort of manager) of Akal Takht Sahib. Arur Singh was the last person to hold this office. Arur Singh did never play any priestly functions. He was, in fact, working as a 'senior manager' on behalf of the British regime (religious functions and such like activities were performed by the other priests/granthis etc.). Earlier, in 1830-40, Gurmukh Singh, too, was known as caretaker of Akal Takht Sahib, though there was no designation granted to him. Like his father Bhai Sant Singh, Gurmukh Singh was almost all in all of the Darbar Sahib and Akal Takht Sahib, as far as the management was concerned. The priests of the Takht sahib and Darbar Sahib had their own duties to perform. Gurmukh Singh was more of a politician than a religious person. He had embezzled rupees 125,000 given to him by General Hari Singh Nalwa for the gold-plating the dome of Akal Takht Sahib. Gurmukh Singh was tortured to death during the reign of Hira Singh Dogra as a result of Darbar power struggle. His dead body was never found.

Between 1799 and 1823, Akali Phula Singh was the caretaker of Akal Takht Sahib. No source, published prior to 1930, mentions him as the so-called Jathedar of Takht Sahib. He was, in fact, the Jathedar of the Nihang Jatha, which was, usually, the custodian of most of the Sikh shrines. After Akali Phula Singh's death, the Nirmalas (Gurmukh Singh and his son Parduman Singh and others) established themselves as the sole caretakers of the Sikh shrines. With this crept several Hindu customs in the Gurdwaras (some of which are still continuing).

There is a reference in the Sikh history to the solving of a dispute between the so-called Tat Khalsa and so-called Bandai Khalsa by Bhai Mani Singh in 1723 (some sources give other dates too). To solve this dispute Bhai Mani Singh did not call a meeting of Five Priests, nor did he issue any so-called Hukamnama by himself. Bhai Mani Singh invited both the groups to hold a meeting at Akal Takht Sahib. All the Sikhs present there, in the presence of Guru Granth Sahib, made a consensus to "write the names of both the groups on two pieces of paper and dip them in the tank of Drabar Sahib. The paper first appearing shall be considered as the genuine/winner group". This was nothing more than a lottery. It was no logical or conceptual decision; it was no Gurnat at all. Now, let us have a look at the result of this 'agreement'. The so-called Tat Khalsa were the winners as their piece of paper appeared first. But, in spite of the fact that the decision of lottery had been taken by all of them in the presence of Guru Granth Sahib, the leaders of the so-called Bandai Khalsa refused to accept this verdict (Bhai Mani Singh did not excommunicate them from Panth for showing back to a decision taken in the presence of Guru Granth Sahib). Now, one of their leaders insisted on a wrestling boot between the chief wrestlers of both the groups. This too was accepted

upon by so-called Tat Khalsa. Per chance, this time too, the so-called Tat Khalsa were the winners. Now, most of the leaders of the so-called Bandai Khalsa surrendered and accepted the verdict (though reached through a strange method). Amar Singh Kamboj of Khem Karan, one of the leaders of the so-called Bandai Khalsa, still refused to accept this. Even now, Bhai Mani Singh, the main priest (*pujaraan sion vadda pujari* according to Ratan Singh Bhangu), whom some ignorant people may call so-called Jathedar of Akal Takht Sahib, did not issue any Hukamnama excommunicating Amar Singh Kamboj.

We do have a record of (so-called) excommunication of Professor Gurmukh Singh from Akal Takht Sahib in 1887. Even this time, no Five Priests were called to decide this (so-called) excommunication. This (so-called) excommunication was announced by 9-10 persons, who signed this so-called "Hukamnama" as: "*Hazareen, Ahudedaraan, Granthian va pujarian*" (Persons present, office bearers/officials, Granthis and the Pujaris). Again, there is another instance of issuance of a so-called Hukamnama, on October 5, 1913, from Hazur Sahib, asking the "Amritdhari Sikhs not to wear a Kirpan of less than one foot of size". Was this Hukamnama in accordance with the Sikh Maryada (or Rahitmaryada or Takht Maryada)? or was it against Sikh principles? Why did not Akal Takht reject it? Why did not Akal Takht take initiative to issue itself? Further, this Hukamnama was signed by: "*Nihang Granthi, Granthi, Rasaldar va Sarbrah, wakil Gurdwara, Dhupiey, Pujari and Master*" (the Nihang priest, priest, Rasaldar-caretaker, Gurdwara attorney, incense-burners, ritual performers and a teacher). These persons were not so-called Jathedars, nor were they 'Five Priests; nor were they selected by Panth to decided any thing.

These were, perhaps, the only persons present at the time of issuance of this letter/notification (so-called Hukamnama). Akal Takht Sahib did not say that the procedure adopted by them was wrong or they were not entitled to issue that so-called Hukamnama. Again a so-called Hukamnama was issued from Hazur Sahib, in 1984, as a reaction to the attack of the Indian army on Darbar Sahib in 1984, excommunicating Zail Singh, Buta Singh etc. At that time Kirpal Singh was the caretaker of Akal Takht Sahib. He did not reject that so-called Hukamnama.

Here, I am not going to reject or justify or evaluate the methodology or sanction behind these so-called Hukamnamas issued by Hazur Sahib in 1913 and 1984 or by Patna Sahib in 2003 or by Akal Takht Sahib in 1887 or 2003. I do not want to make any public comments on this issue, at the present juncture. These are national issues and the whole of the Sikh Panth MUST decide these issues once for all, in order to re-establish the authority of Akal Takht Sahib. Today, the Sikh Panth is passing through a critical

stage. The Panth has several issues to solve. The unity of the Sikh organisations shall be solved (or not) by Gurcharan Singh Tohra- Badal-Talwandi-Simranjit Singh Mann-Sarbjot Singh Bedi and others. The future of the Panth is still a very important issue.

But, today, the status and the authority of Akal Takht Sahib is most important issue for the Sikh Panth at the present juncture. We must hold a Sarbat Khalsa meeting (a genuine Sarbat Khalsa) to decide the following issues:

1. What is the scope, jurisdiction, status and the role of Akal Takht Sahib?
2. Do the Sikhs have five Takhts?
3. Is Akal Takht Sahib “superior” or “senior” to other Takhts? If so, then what is the scope, jurisdiction, status and the role of the other “Takhts”? Are they Takhts or former Takhts or Gurdwaras with a special status?
4. Is it only Akal Takht or some hand-picked “senior” five priests/clergy who have authority to issue “Hukamnamas” or to “excommunicate” any Sikh from the Sikh Panth?
5. Can other Takhts issue/not issue edicts or so-called Hukamnamas?
6. Can any Sikh be excommunicated from the Sikh Panth for “any” reason? If there is a provision or possibility for excommunicating any one from the Panth, then, what is the proper procedure for such an action?
7. Is there any office as “the Jathedar/caretaker Akal Takht Sahib”? Does it exist as per the Sikh fundamentals?
8. If it exists, then what should be the procedure of selecting/electing him/her?
9. What are the functions, duties, rights and the privileges of the caretaker of Akal Takht Sahib?
10. Can a “Takht” (or Akal Takht Sahib) nullify the decision of another “Takht”

These are very crucial issues which the Sikhs must decide as soon as possible so that the ambiguity or confusion regarding the role, status and the functioning of the institution of Takht should be clear to every Sikh (and even non-Sikhs). It should be decided once for all so that no one should dare make any improper comments regarding the Throne of the Almighty. The institution of Akal Takht Sahib or “Takht” in general has been harmed by several actions and statements issued for Akal Takht Sahib or Patna Sahib or Hazur Sahib or by some Sikh leaders and the other activists. Today, the status of Akal Takht Sahib is not the same as it is inherent in its concept or as it was two decades earlier. The responsibility for this lies with the leadership in general and the so-called Jathedars in particular. The Sikh intelligentsia and the elite should take

immediate steps to bring an end to such anti-Sikh atmosphere.

Dr. Harjinder Singh Dilgeer, 14 Vineyard Close, Winson Green, Birmingham, England. B18 4QW, Tel: 00 (44) 7817094342

Email: hsdilgeer@yahoo.com
***

Panthic groups met at Jalandhar on 14th May 2008. The so called 'hukamnamah' of Iqbal Singh and others was considere. The following resolution was adopted. It was released to the Press at Chandigarh Press Club on May 15, 2008. Gurtej Singh, Chandigarh.

ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰੁਧ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਕਲੇਕ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮਨੇਮਾਂ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਨਾਵਾਕਿਫ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਫੋਕੀ ਹੈਕੜ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਬਣਨ ਦੀ ਸਲਾਹੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਆ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੂਰਜਵੱਤ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁਕਮ “ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ” ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੁਲ ਜਾਨਣਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਘੋਰ ਅਵੱਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। “ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ” ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਉਸਾਰਨਾ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਵਿਰੁਧ ਮੁਜਰਮਾਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਕ ਵਚਨਾਂ, ਸਰਵਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਤੇ ਮੁੱਢੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖੁੱਦ ਤਨਖਾਹੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ।

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਏਸਦੇ ਸਭ ਮੈਂਬਰ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੋਤਾਹੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਨਾ ਤਨਖਾਹ ਆਦਿ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰੇ। ਕੇਵਲ ਅਜੇਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਗਤ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਥਾਪ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਓਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਸਵੈਮਾਨ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਗੌਰਵ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੈਕੜਬਾਜ਼ੀ ਅਧੀਨ ਕਿੜਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਧਰਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਤਰਤ ਹੈ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ।

ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜਾਲਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰਪ੍ਰਸਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁੰਦਨ ਵਾਂਗੂ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵੱਡਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਉਸਾਰਨ ਵਿਰੁਧ ਵਾਜਬ ਹੋਕਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਤੌਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਦ-ਜੁਬਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੀ ਨਿਹਾਹਿਤ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਮਾਣ ਹਨ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦਾ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲਿਆ ਇੱਕ ਇੱਕ ਲਫਜ਼ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

*****

‘ਹਰਿਮੰਦਰ- ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ’ ਰਾਹੀਂ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਹਰਿਮੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ)

ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ 25 ਕੁ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਘੱਟ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿਆਦਾ ਫੈਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਾਸੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਯੱਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਤਲਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਫਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਗਰਾਹੀ ਲਈ ਰੈਡੀਓ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਝੋਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ ਮੇਰਾ 2001 ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੋ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਲੀਨ ਸੋਚ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਅਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਬਜ਼ਾਰ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੋ:ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਖੁੰਹਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲੀਅਤ ‘ਚ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਸਤੇ ਤੇ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਇਸ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਇਜ਼ਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਬੀਰਬਲ ਵਰਗੇ ਚਲਾਕ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਧਾਰਣ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਹਲੜ ਤੇ ਵੱਡੇ ਢਿਛਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ। ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਆਪਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਦੇ ਗਏ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੀ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੂਨ 2001 ਦੇ ਅੰਕ 6 (ਦਾ ਸਿੱਖਜ) ਰਸਾਲਾ, ਜਿਹੜਾ ਬਰੈਮਟਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ‘ਚ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ “ਹਰਿਮੰਦਰ-ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ” ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਨਾਲ 905 453 6446 ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਲ ਇਹ ਸੀ। ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ

ਅਲੱਗ ਜੀ ਜਿਹੜੇ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਫਲ , ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੁਹਡੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਐਸੇ ਫਲਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹਨ:

ਕਾਂਇਆ ਮਾਂਜਸਿ ਕਉਨ ਗੁਨਾਂ॥

ਜਉ ਘਟ ਭਤਿਰਿ ਹੈ ਮਲਨਾਂ॥1॥ ਰਹਾਉ॥

ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਈ॥

ਕਉਰਾਪਨੁ ਤਉ ਨ ਜਾਈ॥ਪੰਨਾ 656, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ॥

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਧੋ ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਚਾ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਹਿਰਦਾ ਪਵਿਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਮੇ (ਲਉਕੀ) ਦਾ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨਿ ਨ ਢੋਈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹੀ॥

ਮ:1 ਪੰਨਾ 149॥

ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਸਿਰ ਖੋਹਣ, ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣ, ਮੈਲੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਨਾ ਨਹਾਉਣ, ਫਿਰ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਹਾਉਣ, ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਆਦਿ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਈਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ।

ਅੰਦਰਹੁ ਝੂਠੇ ਪੈਜ ਬਾਹਰਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਫੈਲੁ॥

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜੇ ਨਾਵਹਿ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਮੈਲੁ॥ ਮ:1, ਪੰਨਾ 473॥
ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਧੋਣ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਰਵਾਈਤੀ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਭਰਮਣ ਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਗਲ ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਤਲਬ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੂ? ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਹੈ ਕੀ?

ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਅਸੰਖ ਹੋਹਿ ਹਰਿ ਚਰਨੀ ਮਨੁ ਲਾਗੁ॥

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ॥

ਪੰਨਾ 990,ਮ:1,

ਬੇਅੰਤ ਉਹ ਵਿਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਵੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ/ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਨਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਲਿਖੇ ਹੋਣ। ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਲ ਕੈ ਮਜਨਿ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੇਂਡਕ ਨਾਵਹਿ॥

ਜੈਸੇ ਮੇਂਡਕ ਤੈਸੇ ਓਇ ਨਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਵਹਿ॥

ਪੰਨਾ 484,ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ।

ਜੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡੱਡੂ ਦੀ ਗਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਹਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੱਡੂ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਭਰਮਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਜਲਿ ਮਲਿ ਕਾਇਆ ਮਾਜੀਐ ਭਾਈ ਭੀ ਮੈਲਾ ਤਨੁ ਹੋਇ ॥
ਗਿਆਨਿ ਮਹਾ ਰਸਿ ਨਾਈਐ ਭਾਈ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥**

ਪੰਨਾ 637, ਮ:1

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਰੀਰ ਫਿਰ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਸਾਫ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਨ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਰੋਜ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਦਬੂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਹੋਣ ਨਾਲ।

ਕਾਇਆ ਕੂੜਿ ਵਿਗਾੜਿ ਕਾਹੇ ਨਾਈਐ ॥

ਨਾਤਾ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਸਚੁ ਕਮਾਈਐ ॥

ਜਬ ਸਾਚ ਅੰਦਰਿ ਹੋਇ ਸਾਚਾ ਤਾਮਿ ਸਾਚਾ ਪਾਈਐ ॥

ਪੰਨਾ 565, ਮ:1

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਲਬੇੜ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਈਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੱਚ ਸੱਚੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 84 ਕਦਮ ਮਾਰਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣੀ ਸੀ? ਬਾਕੀ ਕਦਮ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਗਿਣਤੀ ਅਲੱਗ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ 84 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈਆਂ।

ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਬੁਧ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਮੁਨਿ ਜਨ

ਸਭਿ ਚਾਹਿਹ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥ ਪੰਨਾ 669 ॥

ਚਉਰਾਸੀਹ ਨਰਕ ਸਾਕਤੁ ਭੋਗਾਈਐ ॥ ਪੰਨਾ 1028 ॥

ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਫਿਰੈ ਦਿਵਾਨਾਂ ॥ ਪੰਨਾ 1161 ॥

ਚੌਰਾਸੀਹ (ਇਹ ਇਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਣਗਿਣਤ ਜੂਨਾਂ) ਲੱਖਾਂ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਝੱਲੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ। ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਪਗਲੀ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।

ਚਵਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੋਨਿ ਉਪਾਈ

ਰਿਜਕੁ ਦੀਆ ਸਭ ਹੁ ਕਉ ਤਦ ਕਾ ॥

ਪੰਨਾ 1403, ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ॥

ਇੱਥੇ ਵੀ ਚਵਰਾਸੀਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਚਾਰ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਿੱਥੇ ਹੋਏ ਸਨ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਤਰੀਕੇ ਹਨ: **ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ॥**

ਅੰਡਜ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਹੈ ਆਡਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ, ਮੱਛੀਆਂ ਸੱਪ ਆਦਿ। ਜੇਰਜ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ ਜੇਰ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ। ਸੇਤਜ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਪਸੀਨੇ ਜਾਂ ਸਿਲਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਜੂਆਂ ਤੇ ਗਿਦੜ ਪੀਹੜੀ, ਅੰਬਰ ਵੇਲ ਆਦਿ। ਉਤਭੁਜ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਜੰਤੂਆਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗਭੋਏ ਆਦਿ। 84 ਲੱਖ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਇੱਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਅਭੁੱਲ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਗਲਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪੰਥਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਪੰਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ

ਮਰਣ ਤਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ 84 ਲੱਖ ਦੀ ਭਰਮ ਪਾਉ ਮਨੋਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣਗੇ?

ਤੀਸਰਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ 16 ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 17 ਫੁੱਟ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣੀ ਸੀ?

ਫਰਜ਼ ਕਰੋ, ਤੁਹਡੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰੋਵਰ 16 ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰਣ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹੋ। ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਘੱਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਤਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਫਰਜ਼ ਕਰੋ 10 ਜਾਂ 12 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਨਹਰੀ ਪਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਰੇਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਘਟਾ ਕੇ 13 ਜਾਂ 14 ਫੁੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਕਲਾਂ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੀਆਂ?

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਾਂਵਾਂ ਤੇ ਡੱਡੂਆਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਇੱਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹੀ ਇਤਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਰਗ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂ ਆਵੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਕਰਕੇ ਡੱਡੂ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੱਛੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਡੱਡੂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਹਰ ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਡੱਡੂ ਦੇ ਬੋਲਣ, ਪੰਖੀਆਂ ਤੇ ਬਿੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ? ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਣ ਪਿਟਣ ਤੇ ਸਿਆਪਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪੰਗਤੀਆਂ ਇੰਜ ਹਨ:

ਹੈ ਹੈ ਕਰਿ ਕੈ ਓਹਿ ਕਰੇਨਿ ॥ ਗਲਾ ਪਿਟਨਿ ਸਿਰੁ ਖੋਰੇਨਿ ॥

ਨਾਉ ਲੈਨਿ ਅਰੁ ਕਰਨਿ ਸਮਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਇ ॥

ਮ: 1, ਪੰਨਾ 1410 ॥

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੱਥੋਰੁ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥ ਮ:4, ਪੰਨਾ 1265 ॥

ਬਾਕੀ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਾਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ? ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਛਿਪਦੇ/ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੈਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ 15 ਦਿਨ ਜਾਂ 30 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਜਲ/ਪਾਣੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਨਾਲ ਜਲ ਨੂੰ ਬਦਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਗੋਰਿਆਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਖ ਮੈਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ :

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰਿ ਨਾਤੇ ॥ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥

ਪੰਨਾ 625, ਮ:5 ॥

ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ 624 ਤੇ 625 ਪੰਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ

ਦੇਵੇਂ ਸਲੋਕ ਇੰਜ ਹਨ।

**ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ॥ ਸਭਿ ਉਤਰੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥
ਨਿਰਮਲ ਹੋਏ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨਾ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਕੀਨੇ ਦਾਨਾ॥ 1 ॥
ਸਭਿ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਪ੍ਰਭਿ ਧਾਰੇ ॥
ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਸਭਿ ਬੋਕ ਉਬਾਰੇ
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਪੰਨਾ 625, ਮ:5। ਟੀਕਾਕਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ।

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ-ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ) ਠੀਕ ਠਾਕ ਬਚਾ ਲਏ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਆਤਮਕ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰਹਾਉ। ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਰਾਮ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ (ਭਾਵ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਹੈ) ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ (ਇੱਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੇ ਕਰਮ) ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰੀ ਨਾਮ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਏ॥ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਸਭ ਹੋਏ ॥
ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰਿ ਨਾਤੇ॥ ਸਭ ਲਾਭੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥**

ਪੰਨਾ 624, ਮ:5 ॥

ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਟੁਭੀ ਮਾਰਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਤਰੀਕਾ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ। ਸ਼੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਇਹੀ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਪਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕੋ ਸੋਚੋ ਕੀ ਇੱਠ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਟੂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਗੁਰਸਿਖੀ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਗਲੀ ਅਤਿ ਭੀੜੀ।
ਓਥੈ ਟਿਕੈ ਨ ਭੁਣਹਣਾ ਚਲਿ ਨ ਸਕੈ ਉਪਰਿ ਕੀੜੀ।
ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਆਖੀਐ ਤੇਲੁ ਤਿਲਹੁ ਲੈ ਕੋਲੁ ਪੀੜੀ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੰਸੀ ਪਰਮ ਹੰਸ ਖਰਿ ਨੀਰ ਨਿਰਨਉ ਦੁੰਜਿ ਵੀੜੀ ॥**

ਵਾਰ 11, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ॥

ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇੱਠ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ/ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾਪਣ ਤੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਲੱਗ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਠ ਲਫਜ਼ ਕਢਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਇੱਠ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਇਕ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾੜੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉੱਠ ਠੀਕ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਤੇ ਦੂਜੀ ਦੇ ਅਪਵਿੱਤਰ/ ਮਾੜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਆਖਦੀ ਹੈ।

**ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਪੰਨਾ 450, ਮ:4**

ਮੁਫਤ ਵੰਡਣ ਦਾ ਢੰਢੇਰਾ ਪਿਟਕੇ 2000 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਗਰਾ ਲਿਆ 200 ਕਿਤਾਬ ਦਾ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ ॥ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ) ਬਰੈਪਟਨ

www.singhsabhanacanada.com

*****

ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੱਲੜਬਾਜੀ

ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਬਿਉਰੇ

ਸੈਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਜਾਹਰੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਘਸ਼ੁੰਨ ਮੁੱਕੀ ਹੋਏ, ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਥੀਆਂ

ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਕਿਆਂ, ਨਾਨਕਿਆਂ, ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ।

ਸੈਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ-ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉੱਪਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ 1984 ਵਿੱਚ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਦਾ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸੈਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਅੱਗੇ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲੰਘੀ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿੱਚ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਖਿਲਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਕਰਤੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਇਸ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਰਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਿਚੋਤਾਨ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਸ਼ੁੰਨ ਮੁੱਕੀ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਦਾਖਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਹੋਰ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਬੋਲ ਕੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦਾਖਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ?

ਇਹ ਖਬਰ ਸੱਵਦੀ ਨਿਊਜ਼ ਵੈਬਸਾਇਟ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਨਣ ਲਈ ਕਾਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਖਬਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹੋ ਗਲ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਹੁੱਲੜਬਾਜੀ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁੱਝ ਕੁ ਸਮਰਥਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਨੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। (ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਜ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਰੇ ਵੀ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਕਲੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਆਡੀਨੇਟਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਉਸ ਵਕਤ ਜਗ ਜਾਹਰ ਹੋਇਆ ਜਦ ਇਕ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਟਨ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ)

ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੱਲੜਬਾਜੀ ਇਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਚਨਚੇਤ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ। ਜੇ ਇਹ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੰਗਾ ਪੈਂਦਾ। ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਲਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਫ ਤੇ ਲਗੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਸਭ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੰਥਕ ਸਾਂਝੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਪੰਥਕ ਦਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਉਂ ਚਲ ਕੇ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸ੍ਰ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਰੂਪਵਾਨ ਕੀਤਾ ਕੋਇਆ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਜਰਨੈਲ ਸ੍ਰ: ਗਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਰੰਗੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਲਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੂਨ 1984 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਲਲਕਾਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਥ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਡਾ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਰ ਉਥੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਕੇ ਗੁਲਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਚਨਚੇਤ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ।

6 ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਚ ਵਸਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀਆ ਮੁਹਰੇ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਚਦੇ ਭਾਂਬੜ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਸਤੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਜੂਨ 6, 2008 ਨੂੰ ਸੈਨਫਾਰਸਿਸਕੋ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਲਤਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਇਸ ਗੁਲਤਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕਲੰਕ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਬਜਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦਾ ਰੁਲਦਾ ਸਿੰਘ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠੀਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚੋਂ ਡਾ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਹਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰ ਖੇਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਮਰਥਕ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ, ਮੇਰਾ ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਕੇ, ਦਾਦਕੇ, ਅਤੇ ਸਾਹੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ 65 ਸਵਾਲ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਇਹਨਾਂ 65 ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਇਹਨਾਂ ਵੀਰਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕਿ ਚੁਪ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਫੋਨ ਤੇ ਨੰਬਰ ਬਲੋਕ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਰਿਟ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਜਾਨੀ ਜਾਂ ਮਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਬਨਾਂ ਦਾ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਟਾਇਮ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸਬਰ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2007 ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸ੍ਰ:ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵਕਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਟਾਇਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਗਾਂ ਲਬਠਗੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜੂਨ ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਹਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਦੰਮ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਫੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋਣੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਭਾਈ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਤਲਖੀ ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਟਾਇਮ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2008 ਦੇ ਰੋਸ

ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਬਣਾਂਗਾ ਜੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਟਾਇਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂਗਾ। (2007 ਵਿੱਚ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬਚਨ 2008 ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ) ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਸ੍ਰ:ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਫੋਨ ਤੇ ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੁਦਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਚਲ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਥ ਦਾ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਭਾਈ ਬਿਟੂ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਮੰਦ ਭਾਗਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਡਾ: ਔਲਖ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੂਨ 6, 2008 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸੈਨਫਾਰਸਿਸਕੋ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਾਈ ਦਾਖੇ ਨੂੰ ਟਾਇਮ ਦੇਣ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਵੱਲੋਂ ਟਾਇਮ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰ ਸ੍ਰ:ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਥੇ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕਿ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਦਾਖੇ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਇਮ ਜਰੂਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠੀਆਂ ਕਿ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖੇ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਇਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਦ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਜਾ ਕੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਦਾਖੇ ਨੂੰ ਵੀ ਟਾਇਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਠੀ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਖੜੇ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਨੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਗਾਂ ਲਬੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਫਟੱਤ ਹੋਏ, ਐਮੰਬੂਲੈਂਸ ਆਈ।

2007 ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਜਦੀਕੀ ਸਾਥੀ ਗੁਲਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਾ, ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗਲਬਾਤ ਲਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਤੇ ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਭਾਈ ਭਿੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਗਲ ਕਈ ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ ਕਿ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਾਖੇ ਤੇਰੀ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗਲਬਾਤ ਕਈ ਬਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਾਖੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਿੰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਖੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਡਾ:ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਕਿਆਂ, ਨਾਨਕਿਆਂ, ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ
ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ
ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਅਲਾਇੰਸ

510 - 774 - 5909

*****

ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿਠੀ

ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, (ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ 'ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ: ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਰ (ਭਾਗ 2)' ਮਈ-2-2008 ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਵੀਕਲੀ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂ?

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੌਧਿਕ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਮਰਥ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ। ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਸੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਡੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲੈਣ।" ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕੇ ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਬਦ ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦਾ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਭੱਜਦੇ ਰਹੋ? ਹੁਣ ਕਿਧਰ ਗਈ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ?

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਪਰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਭਿਅਕ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸੰਭਿਅ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਤ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਅਵਿਦਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਅਭੱਦਰ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ।"

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਸੰਭਿਅ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਤ ਸ਼ਬਦਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰਾ ਹੇਠਲੇ ਸ਼ਬਦਾ ਤੇ ਵੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਜੀ, "ਇਤਨੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਨੀ। ਜਿਤਨੇ ਮੁਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਓਗੇ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਲੀਰੇ-ਲੀਰੇ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੀਕ ਬੌਧਿਕ ਅਮੀਰੀ ਰੂਪ ਸੰਪਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਤੇ ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਝੂਠ ਦੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦੀ ਇਟ ਨਾਲ ਇਟ ਵਜਾਉਣ ਦੇ ਸਰਬ-ਭਾਤ ਸਮਰਥ ਹੈ।"

ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਟ ਨਾਲ ਇਟ ਵਜਾਉਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੰਭਿਅ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਤ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜੀ-ਜੀ ਦੀ ਆਸ ਕਿਉਂ?

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦਸਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵੀਰ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਚਸਮੇ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਕਰ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਗੌਰਵ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਾਮ ਦੇ ਸੂਖਮ ਚਿਤ੍ਰਣ ਦੁਆਰਾ ਕਾਮੁਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਹਿੱਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ... ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਖ ਨੂੰ ਬੀਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੇ

ਕੋਈ ਬੀਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਸਬਦਾ ਤੇ ਵੀ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਹੁਣ ਕਿਧਰ ਗਈ ਤੁਹਾਡੀ 'ਇਟ ਨਾਲ ਇਟ' ਖੜਕਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ?

"ਉੱਵ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਬਣੀਏ ਤਾਂ ਅਪਮਾਨ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।" ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਡਿਗਦਾ ਹੈ?

"ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੌਧਿਕ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਮਰਥ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ। ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਸੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਡੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲੈਣ।" ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕੇ ਇਹ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਬਦ ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤਿ ਬੁਰਾ ਹਸਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿਖ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਣਗੇ, ਐਸਾ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।" ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਇਕ ਧਿਰ ਹੋ। ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਡਾ ਹਸਰ ਦੇਖਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਬੁਰਾ ਹਸਰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹੋ।" ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕੇ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਝੂਠ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਕਰੋ। ਆਪ ਜੀ ਸਾਡੇ ਇਸ ਦੱਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਚੁਪ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਇਰਤਾ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗਾ।"

ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ "ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ www.sikhmarg.com। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ, "ਜੇ ਚੁਪ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਇਰਤਾ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗਾ" ਦਾ ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਇਹ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਰਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਇਰਤਾ ਨੂੰ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁਹਰੇ ਬੋਲ ਪਏ ਤਾਂ ਮੈਂ... ਭੱਜ ਜਾਵਾਂਗਾ?"

ਪ੍ਰੋ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਸੱਦੇ, "ਇਤਨੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਨੀ। ਜਿਤਨੇ ਮੁਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਓਗੇ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਲੀਰੇ-ਲੀਰੇ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੀਕ ਬੌਧਿਕ ਅਮੀਰੀ ਰੂਪ ਸੰਪਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਤੇ ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਝੂਠ ਦੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦੀ ਇਟ ਨਾਲ ਇਟ ਵਜਾਉਣ ਦੇ ਸਰਬ-ਭਾਤ ਸਮਰਥ ਹੈ।" ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ ਹੈ www.sikhmarg.com ! ਆਓ, ਜੇ ਹਿੱਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਖੜਕਾਓ ਸਾਡੀ ਇਟ ਨਾਲ ਇਟ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਜਨਾਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਦੇਖ ਸਕੇ।

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਮੈਦਾਨ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਏ?

<http://www.santsipahi.org>
<http://www.panthic.org/>
<http://www.dushtdaman.org/>
<http://www.damdमितaksal.com/>
<http://www.universitypunjabi.org/>

ਜੇ ਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 30 ਜੂਨ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਾ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਜੀ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ
 ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ (info@sikhmarg.com)

*****

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ'

ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹਿਬਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਤੇ ਸਮਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਰਸਾਉਣ ਹਿੱਤ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਰੱਬ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੇ ਲਗਭਗ ਧਰਮ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਕਿਥੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਆਪਸੀ ਖਿਚੋਤਾਣ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ ਇਕ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਟੜਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਐਟਮੀ ਯੁਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਰਬ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਉਤਨਾ ਖੂਨ-ਖ਼ਰਾਬਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੰਗਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸੰਪਰਦਾ ਜਾਂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ।

ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ 'ਲੀਗ ਆਫ਼ ਨੇਸ਼ਨਜ਼' ਅਤੇ 'ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼' ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਇਕਤਰ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਨੇ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਭਾਂਪਿਆ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ' ਦਾ ਆਸਾ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਦੀਵਾਰਾਂ ਖੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਟੜਤਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਤ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਚਰਾਗ (ਦੀਵੇ) ਵਾਂਗ ਜਗੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ' ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਰ ਉਤਰੀ। ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ :

ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧਾਰ ਮਹਿ, ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ॥

ਗੁਟ ਸਗਲ ਹਰਿ ਭਵਨ ਮਹਿ, ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 1387)

'ਨਾਮ-ਧਰਮ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਧਰਮ ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਉਹ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਰਜਾ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਯਾਦ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਸਦ ਸੁਣਦਾ ਸਦ ਵੇਖਦਾ ਸਬਦਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥' ਉਹ ਕੂੜ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰ ਤਨ ਭੋਗਣ, ਪਰ ਧਨ ਚੁਰਾਉਣ ਅਤੇ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਿਆਈਆਂ

ਤਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਗੁਰਵਾਕ ਹਨ :

ਨਿਕਟਿ ਬੁਝੈ ਸੁ ਬੁਰਾ ਕਿਉ ਕਰੈ ॥, ਨਿਕਟਿ ਨ ਦੇਖੈ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ ॥ ਅਤੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਨੈ ਬੋਲੈ ਕੂੜੁ ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 1139)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਹੁਕਮ'(ਰਜਾ) ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਹੈ : ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 72) ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੰਤੋਖੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਅਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਰਹਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਗਵਾਈਐ ਪਾਈਐ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਦੇ ਸਾਚੁ ਆਧਾਰੁ ॥2॥
 ਅਹਿਨਿਸ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਸੇਵਾ ਸਚੁ ਸਾਈ ॥
 ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗਈ ਚਾਲੈ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥3॥
 ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਈ ਜੋ ਚਲੈ ਸੁ ਪਵੈ ਖਜਾਨੈ ॥
 ਖੋਟੈ ਠਵਰ ਨ ਪਾਇਨੀ ਰਲੇ ਜੁਠਾਨੈ ॥4॥ (ਪੰਨਾ 421)**

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਿਠਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦਾ ਬਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਾ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਠੀਕ ਧਰਮ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਅਡੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਇਕ-ਤਾਰ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਉਹ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ :

**ਏਕੋ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਚੁ ਕੋਈ॥
 ਗੁਰਮਤਿ ਪੂਰਾ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸੋਈ॥
 ਅਨਹਦਿ ਰਾਤਾ ਏਕ ਲਿਵ ਤਾਰ॥
 ਉਹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਅਲਖ ਅਪਾਰ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 1188)**

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਗਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਕਾਰ ਅਤੇ ਅਮਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਲਿਵ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਮਨੁੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੀਵੇ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਕਰੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਰੱਬੀ-ਯਾਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਵੈਰਾਗੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਂਦੀ ਸਗੋਂ ਕਰਮ ਜੋਗੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ :

**ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮੁ॥
 ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ 266)**

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪਤੀਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖਰੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਰਸਤਾ ਚੰਗਾ ਤੇ ਇਹ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵਖਾਵੇ ਦੇ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਹਿਮਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫੋਕੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੜੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ :

**ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੂਟੈ॥
 ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੂਟੈ॥
 (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 747)**

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪਛਮੀ ਮਤਾਂ-ਮਤਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਲੋਕ ਰਬੀ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਝਗੜ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੂਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਾਮ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਖ-ਵਖ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਪ-ਤਪ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਈਮਾਨ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਸੂਭ ਅਮਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਮੱਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ? ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

**ਬਾਬਾ ਆਖੈ ਹਾਜ਼ੀਆ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝਹੁ ਦੇਨੋ ਰੋਈ॥
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਇ ਦਰਗਹ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਨਾ ਵੋਈ॥**

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਲਈ ਇਹ ਪੱਖ ਕੋਈ ਮਹਤਵ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਮਜ਼ਹਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹਿਸ਼ਤ (ਸਵਰਗ) ਦੇ ਲਾਰੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਕ (ਨਰਕ) ਦੇ ਡਰਾਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ, ਸਗੋਂ ਆਖਿਆ : 'ਸਭਨਾ ਕਾ ਦਰਿ ਲੋਖਾ ਹੋਇ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਤਰੇ ਨ ਕੋਇ॥' ਉਹ ਮਜ਼ਹਬੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਰੱਬ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਹ ਸਰੀਰ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਜਿੰਦ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਲਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਮ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ ਰਬ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ। ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ :

**ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥
ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ॥ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 1136)**

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੀ ਸੁਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਨਾਉਣਾ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸੀ, ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਨਾਮ ਧਰਮ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੀ ਗੁਰੂ-ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਇਸ ਸਚ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਅਸੂਲ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨੂਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਉਚ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਚ ਸਾਰੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਵਾਲਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ' ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲਗਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਦਰਸਾਏ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ' ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨੇਕ ਅਤੇ

ਆਦਰਸ਼ਕ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣਨਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੀਆਂ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਕੋਈ ਵੀ-ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਉਸਤਤੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਭੱਟ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੀਰ ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਸਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤਿ ਹੋਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖ ਅਤੇ ਇਕ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿ ਭੇਖ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਮੁੰਡਨ ਕਰਨਾ, ਸੁੰਨਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕੰਨ ਆਦਿਕ ਪਾੜਣੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲ-ਪੰਥ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਜੋਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਾਨਵ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮੁਦਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 'ਨਾਮ-ਧਰਮ' ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਚੇਰੇ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਰਾਜ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਨਾਮ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਰਖਣ ਦੀ ਤਤਪ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ :

**ਉਠੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖੇ, ਉਠੋ ਜਾਂ ਨਿਸਾਰੇ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਫਲਕ ਪਰ ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰੇ।
ਹੈ ਜੋ ਨਗਮਾਇ ਤੋਹੀਦ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਵਹ ਘਰ ਘਰ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਲਾਰੇ।**

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ
(ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ)
ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੁਣ:
100 Lattingtown Rd, Glen Cove NY 11542

*****

ਕਿਸਮਤ-ਕਰਮ-ਲੇਖ-ਭਾਗ ਬਨਾਮ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ
(ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ-510-432-5827)

ਮਹਾਂਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਮਤ ਅਰਬੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਭਾਗ, ਹਿੱਸਾ, ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਤੇ ਨਸੀਬ। ਕਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕ੍ਰਮਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਹਨ-ਕੰਮ, ਭਾਗ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਲੇਖ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਰੇਖਾ, ਲੀਕ, ਲਿਖਤ, ਮਜ਼ਬੂਤ, ਭਾਗ, ਨਸੀਬ, ਹਿਸਾਬ, ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ। ਭਾਗ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਅਰਥ ਹਨ-ਭੱਜਨਾ-ਨੱਸਨਾ, ਹਿੱਸਾ, ਕਿਸਮਤ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਲਕ। ਕਿਰਤ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਅਰਥ ਹਨ-ਕਰਮ, ਕੰਮ, ਮਿਹਨਤ, ਘਾਲ, ਕਰਣੀ, ਕਰਤੂਤ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ਆਓ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ:-ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧਦਾ ਫੁਲਦਾ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਘੜਦਾ, ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ ਅਤੇ ਭਾਗ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਲਾਹੇ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਘਾਟੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਐਕਸ਼ਨ

ਨਾਲ ਹੀ ਰੀਐਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਹਲੜ ਰਹਿਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸਮਤ, ਕਰਮ, ਲੇਖ, ਭਾਗ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਉਪਰਾਮ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਗੁਰੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਸ਼ਾ ਜਨਕ ਕਰਮਯੋਗੀ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ-ਉਦਮ ਕਰੋ-ਦਿਆਂ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆਂ ਸੁਖ ਭੁੰਠਿ॥ਧਿਆਇਦਿਆਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿਤਿ॥(522) ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜਵੰਦ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਵੰਡ ਛੱਕਣਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਕਿਸਮਤ-ਭਾਗਾਂ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਸਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ:-

1. ਕਿਰਤ ਕਰੋ 2. ਵੰਡ ਛੱਕੋ 3. ਨਾਮ ਜਪੋ

ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਵੀ ਵੰਡਿਆ। ਅੱਜ ਦੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸੰਤਾਂ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸਾਧਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਕਥਾਵਾਚਕਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਹਲੜਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਖਣੂਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ-**ਮਖਣੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨਿ ਪੜਾਏ॥(1245)** ਵੰਡ ਕੇ ਛੱਕਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ-**ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬੋਹੁ ਦੇਇ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੇ ਸੇਇ॥(1245)** ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਕੇ ਛੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਆਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਿ ਜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਮੱਖਣੂ ਹੋ ਕੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਬੋਝ ਬਣ ਕੇ ਡੇਰੇ ਉਸਾਰ ਕੇ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਰਚ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੱਤਭ ਕੇ, ਐਸ਼ਪ੍ਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਛੱਕਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਜਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਖਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-**ਭੁਖੇ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਜੈ॥ ਯੇ ਮਾਲਾ ਅਪੁਨੀ ਲੀਜੈ॥(656)** ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ **“ਪੈਟ ਨਾਂ ਪਈਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਸਭੇ ਗੱਲਾਂ ਖੋਟੀਆਂ”** ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ ਦੂਜੇ ਤੇ ਵੰਡ ਛੱਕਣਾ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਹੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਕਰਮਯੋਗੀ ਹੋ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਬੀ ਯਾਦ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਕਿਸਮਤ, ਕਰਮ, ਲੇਖ ਅਤੇ ਭਾਗ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ ਭਾਰਤ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਸਾਡੇ ਅਖੌਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸਿਖਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਚ’ ਹੀ ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਹੀ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨਿਰਬਲ, ਨਿਰਾਸ਼ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਸਹਿਣ ਦੀ ਆਦੀ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਭੇਖਾਰੀ ਤੱਬਕੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਜਦ ਜ਼ਾਲਮ ਵੈਰੀ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਹਲੜ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਕਿ **“ ਹਮ ਅਹਿੰਸਾ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹਮਾਰੀ ਕਿਸਮਤ ਮੈਂ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੂਆ ਹੈ”** ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਨਾ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਉਂ ਅਮੀਰ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਤਬਕਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਰਾਜੇ, ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਚਤੁਰ ਅਖੌਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਰੱਖ ਕੇ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਜਾ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸੀ-ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨ...॥(ਭਾ.ਗੁ.)

ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਰੱਬੀ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਅਖੌਤੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਭਰਮਜ਼ਾਲ-ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ-**ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿੰਨ ਜਮ ਜਾਗਤੀ ਲੂਟੈ॥(747)** ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬੋ ਦੇਇ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੇ ਸੇਇ॥ (1245) ਗੁਰੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਿਖਿਆ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੇ ਲੋਟੂ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਆਪ ਘੜਨ ਲੱਗੇ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਭਰਮਜ਼ਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸੂਦਰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਹੋ ਗਏ-ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਹੀ ਕੇ ਭਾਖਤ। ਕਾਨ ਨਾ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਰਾਖਤ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾ. ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵਰਗੇ ਸੁਲਤਾਨੁਲ ਕੌਮ ਬਣ ਗਏ। ਮਿਸਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਪਰਜਾ ਸੁਖੀ ਹੋਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੀਰ ਹੋ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੱਸ ਵਿਹਲੜ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਡੇਰਾਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਗੀਰਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਫਿਰਤੋਂ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਮਕਾਂਡ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਚੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਿਆਨੀ-ਕਥਾਵਾਚਕ ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਥਿਹਾਸਕ, ਕਿਸਮਤ, ਕਰਮ, ਭਾਗ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਪਿਤ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹਲਵਾ ਮੰਡਾ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਚੋਂ ਕੁਝ ਪੰਗਤੀਆਂ ਚੁਣ ਕੇ ਜਿਵੇਂ-**ਲੇਖ ਨਾ ਮਿਟੀ ਹੇ ਸਖੀ ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰ॥(937)** ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਇਹ ਤੁਕ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਹੈ-**ਸੁਣ ਪਾਂਡੇ ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ॥ ਲਿਖੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੋਪਾਲਾ॥ਰਹਾਉ॥ (930)** ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੇਖਾਂ, ਕਰਮਾਂ, ਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਿਆਂ ਜੋਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮਯੋਗੀ ਹੋ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਲੇਖ-ਭਾਗ-ਕਰਮ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਰਤਦਾ ਸਭ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੀ ਭਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਜ਼ਾਈ ਚਲਣ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਬੀਜਾਂਗੇ ਉਹ ਹੀ ਵੱਚਾਂਗੇ-**ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖਿ ਬਿਜੋਰੀਆਂ ਕਿਕਰ ਬੀਜੈ ਜਟੁ॥ ਹੰਢੈ ਉਨੁ ਕਤਾਇਦਾ ਪਹਿਦਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ॥ (1379)** ਭਾਵ ਕਿਕਰਾਂ ਬੀਜ ਕੇ ਕਿਸਾਨ (ਜੱਟ) ਕਦੇ ਬਿਜੋਰ ਦੀਆਂ ਦਾਖਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਭਾਵ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਰੱਬੀ ਭਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਫਿਰ ਅੱਜ ਦੇ ਹੱਟੇ-ਕੱਟੇ ਲੰਮੇ ਲੰਮੇ ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ? ਕੀ ਇਹ ਗੁਰੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਨ? ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜੋਕੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ, ਪੰਡਿਤਾਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਟੂ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਲੇਖਾਂ-ਭਾਗਾਂ ਵੱਲ ਹੀ ਤੱਕਦੇ ਰਹਿਣ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ? ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵੱਲ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਦੱਸਣ ਅਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਪੂਜਾ, ਹਵਨ, ਆਰਤੀਆਂ, ਚਲੀਹੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਟਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਐਸਾ ਕਿਉਂ? ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੁਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ- **ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ ਸੋਇ॥ (1245)** ਆਪ ਕਿਰਤ ਕਰੋ-ਵੰਡ ਛਕੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਬਚੋ ਕਿਸਮਤ-ਭਾਗ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਮੋਮਣ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ!!!! ਗੁਰੂ ਭਲੀ ਕਰੇ। ਕਰਤਾਰ ਚਿੰਤ ਆਵੇ। ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

*****

ਕੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਦੇ ਨਾਂਵ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਡਾ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ (ਪਰਮਾਤਮਾ)** ਇਕ ਹੈ। **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ** ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

**ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ (1)**

ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ (ਪਰਮਾਤਮਾ)** ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਾਈ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ** ਨੂੰ **ਗੌਡ** ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ **ਅੱਲਾ** ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਨਾਂਵ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼, ਆਦਿ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ** ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਾਂਵ ਵੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ** ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ **ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ** ਜਾਂ **ਵਾਹਿਗੁਰੂ** ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਤਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 5 ॥ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਕਰੁਣਾ ਮਏ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਣਿ ਸੁਖ ਭਏ ॥1॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧ ॥ ਸੁਨਤ ਜਸੇ ਕੋਟਿ ਅਘ ਖਏ ॥2॥ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਪ੍ਰਭ ਮਇਆ ਧਾਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਲਏ ॥3॥13॥151॥ (212)

ਹੇ ਤਰਸ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਹੀ ਐਸਾ ਰਤਨ ਹੈਂ ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਵੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥1॥ ਰਹਾਉ। ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਐਸਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥1॥ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ! ਤੇਰੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਮਝ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥2॥ ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਤੇ ਆਖ, ਹੇ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਤੂੰ ਤਰਸ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤੇਰਾ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ॥3॥13॥151॥

ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ **ਵਾਹਿਗੁਰੂ** ਸ਼ਬਦ(13 ਵਾਰੀ) ਅਤੇ **ਵਾਹਗੁਰੂ** (3 ਵਾਰੀ), ਪੰਨਾ 1402, 1403 ਅਤੇ 1404 ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ **ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ** (524 ਵਾਰੀ) ਅਤੇ **ੴ** (568 ਵਾਰੀ) ਅੰਕਿਤ ਹਨ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ **ਵਾਹਿਗੁਰੂ** ਸ਼ਬਦ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜੋਤਿ ਨਾਨਕ, (ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ 4 (1396)" ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭੱਟਾਂ ਨੇ **ਵਾਹਿਗੁਰੂ** ਸ਼ਬਦ, ਨਾਨਕ

ਜੋਤਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ **ਵਾਹਿਗੁਰੂ** ਸ਼ਬਦ, **ਗੁਰ ਸਬਦ** ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ:
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਲੈ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਚੁਪ ਚਲੋਲਾ॥ (4-17-4)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਲਾਹਣਾ ਗੁਰ ਸਬਦ ਅਲਾਏ ॥13॥ (9-13-6)

ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਧੁਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨਾ ਅਕਸਰ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵਾਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਸਿਖਹੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੈ ਪੀਰ ਪੀਰਹੁ ਕੋਈ॥ ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸੋਈ॥ ਦਰਸਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਧਿਆਨ ਧਰ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਹੋਈ॥ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕਰ ਕੀਰਤਨ ਸਤਸੰਗ ਵਿਲੋਈ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਖੋਈ॥ ਆਪ ਗਵਾਏ ਆਪ ਹੈ ਗੁਣ ਗੁਣੀ ਪਰੋਈ ॥2॥ (13-2-6)

ਕਈ ਪਰਚਾਰਕ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਤਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਖੋਈ॥

ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਰ ਬਾਰ '**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ**' ਕਹੀ ਜਾਉ। ਇਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਸੱਭ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਬਦ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਕਹੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 1430 ਪੰਨੇ ਲਿੱਖਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਕੱਲਾ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੀ ਲਿੱਖ ਦਿੰਦੇ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਸ਼ਬਦੀ ਦੀ ਰਿਵਾਇਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੇ ਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੇਲਾ ਸਰੀਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਪਵਨ ਅਰੰਭੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਵੇਲਾ ॥ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ ॥ (943)

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ।
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ (286)

ਜਿਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਪਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਤਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਤਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਸੂਭ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਭ ਕੁਝ **ਗੁਰ ਸਬਦ** ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਾਹਨਤ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਿਨਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੀਭ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਝੂਠੀਆਂ, ਅਫਲ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਧ੍ਰਿਗ ਸਿਰੁ ਜੋ ਗੁਰ ਨ ਨਿਵੈ ਗੁਰ ਲਗੈ ਨ ਚਰਨੀ॥ ਧ੍ਰਿਗੁ ਲੋਇਣਿ ਗੁਰ ਦਰਸ

ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰਵਣਿ ਉਪਦੇਸ ਵਿਣੁ ਸੁਣਿ ਸੁਰਤਿ ਨ ਧਰਣੀ॥
ਪ੍ਰਿਯ ਜਿਹਬਾ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵਿਣੁ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਣੀ॥ ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਿਯੁ ਹਬ ਪੈਰ
ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ॥ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸੁਖ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣੀ ॥10॥
(27-10-6)

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੋਡ ਮਹਲਾ 5 ॥ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਮਨ ਮੋਰ ॥ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਹੋਰ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਟੇਕ ਰਹੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥ ਜਾ ਕੀ ਕੋਇ ਨ ਮੇਟੈ ਦਾਤਿ ॥1॥ ਗੁਰੂ
ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗੁਰ ਚਰਣੀ
ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਲਾਗੈ ॥ ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਾ ਕਾ ਭਾਗੈ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥
ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥2॥ ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ਗੁਰ ਕੇ
ਸੇਵਕ ਕੀ ਪੂਰਨ ਘਾਲ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥ ਗੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ
ਦਹ ਦਿਸਿ ਜਾਪੈ ॥3॥ ਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੂ
ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ॥ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਤਾ ਕਾ ਮਨੁ ਲਾਗ
॥4॥6॥8॥ (864)

ਹੇ ਭਾਈ ! ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੂਪ ਸਮਝੋ। ਜੋ ਕੁਝ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ
ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦੁ ॥ ਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਦਇਆਲ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਜਾ
ਕਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਿਸੁ ਪੂਰਨ ਭਾਗਾ ॥4॥36॥47॥ (897)

ਹੇ ਭਾਈ ! ਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰ
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਇਆ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ !
ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭਾਗ
ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ 5 ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰੇ ਸਚਾ ਸਾਜੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਭਸ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥1॥ ਗੁਰ ਜੈਸਾ
ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੇਵ ॥ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਸੁ ਲਾਗਾ ਸੇਵ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰੇ ਕੀ
ਵਡਿਆਈ ॥ ਪ੍ਰਗਟੁ ਭਈ ਹੈ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ॥2॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਤਾਣੁ ਨਿਤਾਣੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਘਰਿ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਇਆ ॥ ਪ੍ਰਗਟੁ
ਮਾਰਗੁ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ ॥3॥ ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਸੁ ਭਉ ਨ ਬਿਆਪੈ
॥ ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਸੁ ਦੁਖੁ ਨ ਸੰਤਾਪੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸੋਧੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ॥4॥11॥24॥ (1142)

ਹੇ ਭਾਈ ! ਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ
ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗ ਪਏ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ !

(ਹੇ ਭਾਈ !) ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵੇਦ ਆਦਿਕ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ ਖੋਜ ਵੇਖੋ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਭ
ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੀ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੇ ਕਰ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ = ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ = ਗੁਰ ਸਬਦ = ਗੁਰੂ = ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮੇਸਰੁ

ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਸਿਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ (ਪਰਮੇਸਰੁ) ਲਈ ਗੁਰੂ
ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਉੱਪਰਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿਚ "ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ" ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਭੋਖੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ
ਬਾਰ ਬਾਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਲਈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ
ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿਧੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਂਵ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ
ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ
ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹੀ ਜਾਣਾ (ਇਕ ਸ਼ਬਦੀ) ਜੋਗ ਮਤ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ। ਹੇਠ
ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

॥ ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ ॥2॥ (654)

ਇਸ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ (ਪਰਮੇਸਰੁ, ਪਰਮਾਤਮਾ) ਦਾ ਨਾਂਵ
ਤਾਂ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸਿਰਫ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੂੰ
ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ
ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੀ
ਪਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕਥਿਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੂਛਤ ਪਥਕਿ, ਤਿਹ ਮਾਰਗ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ, ਕੈਸੇ ਬਾਤਨੁ ਕੇ
ਜਾਈਐ ॥ ਪੂਛਤ ਹੈ ਬੈਦ, ਖਾਤ ਅਉਖਦ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ, ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ, ਸੁਖ
ਸਹਜ ਸਮਾਈਐ ॥ ਪੂਛਤ ਸੁਹਾਗਨ, ਕਰਮ ਹੈ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ, ਰਿਦੈ ਬਿਬਿਚਾਰ,
ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ ॥ ਗਾਏ ਸੁਨੇ ਆਖੇ ਮੀਚੈ, ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮਪਦੁ॥ ਗੁਰ
ਉਪਦੇਸੁ, ਗਹਿ ਜਉ ਲਉ, ਨ ਕਮਾਈਐ ॥439॥

ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਰ ਗੁਰ ਸਬਦ (ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਕੋਲੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਾਰਗ
ਪੂਛਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰੀਏ। ਜੇ
ਕਰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ
ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਕੇ
ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਚੱਲੀਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ
ਲਈ ਸੱਚ ਤੇ ਅਟੱਲ ਰਹੀਏ। ਇਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ
ਰਸਤਾਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਰਹੀਏ।

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ 4 ॥ ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਅੰਧ ਬਿਖੈ ਬਿਖੁ ਰਾਤੇ ਕਿਉ ਚਾਲਹ ਗੁਰ
ਚਾਲੀ ॥ ਸਤਗੁਰੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਮ ਲਾਵੈ ਆਪਨ ਪਾਲੀ ॥ 1 ॥
ਗੁਰਸਿਖ ਮੀਤ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਚਾਲੀ ॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਕਥਾ ਨਿਰਾਲੀ ॥ 1 ॥ (667)

ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵੀਰੋ ਅਤੇ ਭੈਣੋ, ਆਓ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ
ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਿਆਈਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ
ਪੜ੍ਹੀਐ, ਸੁਣੀਐ, ਸਮਝੀਐ, ਮੰਨੀਐ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ
ਅਪਨਾਏ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੀਏ।

"ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ"

*****

BOOKS FROM KHALSA TRICENTENNIAL FOUNDATION OF NORTH AMERICA INC.

Realizing the need for correct information about Sikhism in the English language for the benefit of Diaspora youth, KTF requested S. Gurbachan Singh Sidhu, UK, to revise some of his books and write new ones. Mr. Sidhu is one of the founders of The Sikh Missionary Society of UK and Guru Nanak Charitable Trust, Mullanpur Mandi, Ludhiana. Of the many books and pamphlets in English that he has authored we have been able to afford to publish only four:

1. Sikh Religion and Christianity – 110 pages
2. Sikh Religion and Islam – 153 pages
3. An Introduction to Sikhism – 76 pages
4. Panjab and Panjabi – 177 pages

These are excellent books for Sikhs and non Sikhs alike. Reading these books you will get the real meaning of Sikhi, something that Gurdwaras have miserably failed to teach. These books are for free distribution. We invite our readers in the USA to order any combination of 40 books for a donation to KTF of \$100.00, including postage, and distribute them free to their family, friends, local sangats or schools operated by Gurdwaras. Your donation will help in the publication of The Sikh Bulletin.

*****

TEACH YOURSELF GURBANI. FOLLOWING TWO SOURCES ARE EXCELLENT:

1. www.srigranth.org This website will help you find page number of a shabad in Gurmukhi, English, Devanagari and Transliteration; and also to Panjabi translation by Prof Sahib Singh.
2. www.gurugranthdarpan.com This site carries the Panjabi translation of GGS by Prof Sahib Singh.

*****

Some other useful links

Aarti condemned by the Sikh Gurus being practiced at Patna Sahib: <http://www.youtube.com/watch?v=1gWDcBdddU>
www.sawaddinewsusa.com; www.sikhmarg.com;

Khalsa Tricentennial Foundation of North America Inc.
 3524 Rocky Ridge Way
 El Dorado Hills, Ca 95762

Address
 Label
 Here

If you do not wish to receive this bulletin, please write '*do not mail*' across the label and return to sender.
 If you wish for someone else to receive it, please provide us with their mailing address. Thank you.